

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

6^E JAARGANG

WOENSDAG 7 DECEMBER 1921

No. 310

INHOUD

Blz.

DE MINISTERIEELE INDISCHE BEGROTING VOOR 1922 door <i>Mr. J. Gerritzen</i>	1055
Onze Spoorwegen (Slot) door <i>Ir. R. A. Verweij</i>	1057
Het wetsontwerp tot vaststelling van de Begroting van Inkomsten en Uitgaven van het Staatsboschbedrijf voor het dienstjaar 1922 door <i>Prof. A. te Wechel</i>	1060
De poging der „Hague Rules 1921” (Slot) door <i>Mr. C. C. Gischler</i>	1062
De Werkloosheidsverzekering en de Werkgevers door <i>Dr. Ir. J. van Héttinga Tromp</i>	1064
Londensche Correspondentie	1065
AANTEEKENINGEN:	
Indexcijfers van de werkloosheid	1066
Kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te Amsterdam	1066
INGEZONDEN STUKKEN:	
De Boter- en Kaaswet door <i>J. A. Geluk</i>	1067
De Boter- en Kaaswet door <i>J. Mesdag</i>	1068
MAANDCIJFERS:	
Handelsbeweging over de maand September 1921 ..	1069
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telef. Nr. 3000. Telegr. adres: *Economisch Instituut.*Postchèque- en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

5 DECEMBER 1921.

In verband met de maandswisseling was de geld-
schaarschte in het begin der week nog iets grooter, dan
dit de laatste paar maanden reeds het geval was. De
uitbreiding van de geldvraag bleef echter opmerke-
lijk beperkt en reeds op den eersten begon het geld
iets terug te vloeien. Particulier disconto werd dan
ook in het laatst der week grif tot 4½ pCt. afgedaan
en verschillende posten konden ook tot 4¼ pCt. plaat-
sing vinden.

De wisselmarkt was ook deze week weder zeer be-
wogen. Op berichten over de onderhandelingen in
Londen konden markten aanmerkelijk verbeteren. De
stijging werd, de vaagheid van de berichten in aan-
merking genomen, veel te sterk overdreven, zoodat,
nadat een oogenblik tot 1,66 betaald was, een sterke
reactie intrad en de koers sloot op 1,30. Ook de andere
wissels waren beduidend vaster. Vooral Londen was
de geheele week goed gevraagd en sloot op 11,32½.

LONDEN, 3 DECEMBER 1921.

Ondanks de maandswisseling deed zich gedurende
de afgelopen week een voldoende aanbod van kort
crediet voor en slechts een gering bedrag werd op
Maandag voor een week à 5½ pCt. bij de Bank of
England opgenomen. Gedurende de tweede helft van
de week deed zich verder de invloed gevoelen van de
rentebetaling op de 5 pCt. War Loan, ten bedrage
van ca. f 50 millioen, welke op Donderdag plaats vond.

De rente voor hernieuwing van daggeld bevoog zich
in de nabijheid van 3½ pCt., terwijl in den regel
4 pCt. voor nieuw geld werd berekend. 7-daags geld
bleef op 3½ pCt.

De disconto-markt deelde in de gemakkelijke ten-
dens, doch de handel bleef beperkt. De disconto's wa-
ren over het algemeen lager.

2-maands bankaccepten	3½ pCt.
3- " " "	3½— ¹¹ / ₁₆ pCt.
4- " " "	3¾ pCt.
6- " " "	3¾— ¹⁵ / ₁₆ " "

DE MINISTERIEELE INDISCHE
BEGROTING VOOR 1922.

In mijn opstel over de door de Indische Regeering
voor 1922 bij den Volksraad ingediende begroting
(zie het nummer d.d. 19 October j.l. van dit week-
blad) wees ik er op, dat bij de behandeling dier be-
grooting in genoemd college het financieel beheer
der in het begin van dit jaar afgetreden Indische
Regeering van verschillende zijden aan eene lang niet
malsche critiek werd onderworpen. Van officieele
zijde werd de juistheid dier afkeurende critiek be-
aamd. Immers, waar de bestuursperiode 1917/1921
zich van de vorige vijfjarige bestuursperiode 1912/
1916 onderscheiden heeft door het voortdurend kwee-
ken van steeds stijgende tekorten op den gewonen
dienst, daar sprak de nieuw opgetreden Indische Re-
geering als hare overtuiging uit, „dat vóór alles ge-
„streefd moet worden naar een zoo spoedig mogelijk
„herstel van het evenwicht tusschen gewone uitgaven
„en gewone middelen, wil op den duur Nederlandsch-
„Indië niet worden verarmd en aan zijn crediet op
„ernstige wijze afbreuk gedaan”; (nota betreffende
den toestand van 's Lands financiën, pag. 8). Met

deze woorden, welke juistheid onlangs op treffende wijze werd aangetoond door de mislukking der Indische leening 1921 B, gaf de nieuw opgetreden Indische Regeering duidelijk te kennen allerminst te kunnen instemmen met het door hare voorgangster gevoerde financieel beheer.

Hoe oordeelt nu de Minister van Koloniën? Op pagina 10 zijner Memorie van Toelichting op de door hem voor 1922 ingediende begrooting komt de Minister, met verwijzing naar bijlage C. der Memorie, tot de conclusie, dat de periode 1912/1922, waarbinnen de Volkerenkrijg met zijne ook voor Nederlandsch-Indië belangrijke gevolgen op financieel gebied viel, een deficit van rond *f* 200,— miljoen op den normalen dienst heeft opgeleverd, en dat dit cijfer, de abnormale omstandigheden van het grootste deel der periode in aanmerking genomen, niet al te ongunstig is.

Raadpleegt men echter voormelde bijlage C, dan verkrijgt men een geheel ander beeld dan de Minister ons voor ogen houdt. Dan blijkt toch, dat de periode 1912/1916, waarbinnen ook ruim twee jaren van den Volkerenkrijg vielen, op den gewonen dienst een voordeelig saldo van *f* 48,4 miljoen heeft opgeleverd, terwijl daarentegen de periode 1917/1922 een nadeelig saldo van vermoedelijk *f* 196,1 miljoen zal opleveren, indien namelijk de verwachtingen van den Minister, dat het tekort op den gewonen dienst over 1921 *f* 16,4 miljoen zal bedragen en dat uit hoofde der voedselvoorziening in het loopende jaar nog *f* 109,4 miljoen zal terugvloeien (pag. 3 en 9 der Memorie van Toelichting) bewaarheid worden.

Het verschil tusschen de financieele resultaten van voornoemde twee perioden is enorm en wordt nog groter, indien men in het oog houdt, dat de Volkerenkrijg voor Indië in de jaren 1919 en 1920 groote voordeelen heeft opgeleverd, omdat ten gevolge van dien krijg in die jaren de prijzen van tal van koloniale producten ontzaglijk stegen, waardoor de schatkist in staat werd gesteld een abnormaal hoog bedrag aan belastingen te innen. Aan invoerrechten werd in 1915 en 1916 geïnd respectievelijk *f* 22,7 en *f* 24,8 miljoen; daarentegen in 1919, 1920 en 1921 (volgens raming) respectievelijk *f* 32,8 miljoen, *f* 60,4 miljoen en *f* 49,6 miljoen; de uitvoerrechten brachten in 1915 en 1916 op resp. *f* 2,6 miljoen en *f* 3,— miljoen, in 1919, 1920 en 1921 (volgens raming) respectievelijk *f* 4,4 miljoen, *f* 4,4 miljoen en *f* 10,8 miljoen. De heffing der Oorlogswinstbelasting begon eerst in 1917 en bracht in 1918, 1919 en 1920 te zamen op *f* 57,8 miljoen; de opbrengst der inkomstenbelasting steeg van *f* 13,9 miljoen en *f* 15,— miljoen in 1915 en 1916 tot *f* 22,5 miljoen in 1919, *f* 25,3 miljoen in 1920 en wordt voor 1921 zelfs op *f* 50,5 miljoen geraamd. Ten slotte wordt de opbrengst der met ingang van 1 Januari 1920 ingevoerde productenbelastingen over 1921 geraamd op *f* 129,1 miljoen (al is deze raming te hoog, op eene ontvangst van ongeveer *f* 100,— miljoen, uit hoofde der productenbelastingen schijnt wel gerekend te mogen worden).

Uit voormelde cijfers, die ontleend zijn aan staat II van bijlage A. der Memorie van Toelichting, blijkt dat de Volkerenkrijg in de periode 1917/1922 aan Indië groot voordeel heeft gebracht. „Statt ein Zerstörer wurde der Krieg für Niederländisch-Indien ein Förderer, ein Aufbauer“, zeide dan ook de heer E. Helfferich in eene door hem in October 1920 voor de Aardrijkskundige Vereeniging te Hamburg gehouden voordracht over: „Die Wirtschaft Niederländisch-Indiens im Weltkriege und Heute.“¹⁾

Tot welke conclusie voeren nu de hierboven genoemde cijfers? Tot deze, dat de periode 1912/1916, niettegenstaande de Volkerenkrijg in dien tijd een ongunstigen invloed uitoefende op het Indische bedrijfsleven, op den gewonen dienst een voordeelig

saldo opleverde van *f* 48,4 miljoen, terwijl de gewone dienst over de periode 1917/1922 niettegenstaande een gunstigen invloed van den Volkerenkrijg op het Indische bedrijfsleven en daardoor veroorzaakte buitengewoon groote inkomsten voor de schatkist, een nadeelig saldo zal laten van zeker *f* 196,1 miljoen.

Aan welke oorzaak is het groote verschil in het financieel resultaat van de twee voornoemde bestuursperioden toe te schrijven? De Minister van Koloniën zegt het zonder omwegen:

„Bezwaarlijk valt te verhelen, dat ook Indië in de laatste jaren boven zijne krachten heeft geleefd, dat de uitgaven voor den verderen uitbouw van zijne instellingen geen gelijken tred hebben gehouden met de voorhanden middelen op financieel gebied.“ (pag. 10 der Memorie van Toelichting).

Op deze openlijke erkenning van de grove fout, in de laatste jaren door de vorige Indische Regeering begaan, laat de Minister volgen:

„Eene algemeene versoering van den Landsdienst in al zijne geledingen is een volstrekt vereischte, wil Indië niet duurzaam gaan verkeerren in den toestand van zoovele landen, die boven hunne krachten leven en wier financiën dermate ontredderd dreigen te worden, dat aan de mogelijkheid van een afdoend herstel te twifelen valt.“

Dit is, wat de Engelschen plain speaking noemen. Het valt echter te betreuren, dat het bij woorden is gebleven, en dat noch de nieuw opgetreden Gouverneur-Generaal noch de Minister hunne juiste zienswijzen in daden hebben omgezet.

De Gouverneur-Generaal, die in zijne nota betreffende den toestand van 's Lands financiën er den nadruk op legde, dat *vóór alles* gestreefd moet worden naar een zoo spoedig mogelijk herstel van het evenwicht tusschen gewone uitgaven en gewone middelen ter voorkoming van eene verarming van Indië en benadeeling van 's Lands crediet, bepaalde er zich toe de begrooting voor 1922 slechts op papier sluitend te maken, door eene veel te optimistische en met de werkelijkheid geen rekening houdende raming van verschillende belangrijke middelen, zoals door mij uitvoerig is aangetoond in mijn bovengenoemd opstel.

En wat doet de Minister, die blijkens zijne boven aangehaalde woorden volkomen inziet, dat een voortgaan van Indië op den sedert 1917 ingeslagen weg onvermijdelijk tot den ondergang voert? Deze bewindsman dient voor 1922 eene begrooting in, waarbij de uitgaven voor den gewonen dienst worden vastgesteld op *f* 785,4 miljoen (d.i. *f* 92,4 miljoen meer dan voor 1921 was bepaald) en de inkomsten van den gewonen dienst op *f* 724,3 miljoen worden geraamd. Het tekort op den gewonen dienst, volgens de Ministerieele begrooting, bedraagt dus *f* 61,1 miljoen. De verschillen tusschen de door den Gouverneur-Generaal, na raadpleging van den Volksraad vastgestelde en de Ministerieele begrooting voor 1922 zijn tot tweërlei terug te brengen:

1e. de uitgaven voor den gewonen dienst worden door den Minister met *f* 17,3 miljoen vermeerderd;
2e. de inkomsten van dien dienst worden door den Minister *f* 62,5 miljoen lager geraamd, hoofdzakelijk ten gevolge van eene lagere raming van de opbrengst der Bankatijnmijnen en van de niet-overneming van het Indische voorstel tot verhooging van het uitvoerrecht op petroleum en de daaruit gewonnen producten (bijlage E der Memorie van Toelichting).

De ministerieele raming van het tekort op den gewonen dienst over 1922 is echter veel te laag. De Minister toch volgde de door den Gouverneur-Generaal gedane raming van het bedrijfsoverschot der spoor- en tramwegen, alsmede automobiëldiensten op *f* 48,3 miljoen, welke raming *f* 37,9 miljoen te hoog is; hij bracht geen wijziging in de raming van de opbrengst der inkomstenbelasting op *f* 60,5 miljoen, welke raming zeker *f* 18,5 miljoen te hoog is; ten slotte is ook de raming van het bedrijfsoverschot van het tinbedrijf op *f* 16,7 miljoen, hoewel *f* 8,5 miljoen lager dan die van den Gouverneur-Generaal,

¹⁾ Zie pag. 640 van dezen jaargang.

toch nog ongeveer f 9,— miljoen te hoog; (zie mijn hierboven aangehaald opstel). Het door den Minister op den gewonen dienst voor 1922 op f 61,1 miljoen geraamde tekort zal dus hoogstwaarschijnlijk f 65,4 miljoen meer of totaal f 126,5 miljoen bedragen.

Dit is een ontstellend resultaat, en zulks te meer, waar in de Memorie van Toelichting niets te vinden is, dat wijst op den vasten wil om aan het door den Minister gesignaleerde, aan Indië's welvaart knagende euvel, beslist een einde te maken. Wel treft men in genoemde Memorie verschillende onverklaarbare en onderling tegenstrijdige uitingen aan. Zoo zegt de Minister op pag. 8 der Memorie t.a. van het op aardolie en de daaruit gewonnen producten bestaande uitvoerrecht, „dat het intusschen gebleken is, „dat in het wezen van de zaak dat uitvoerrecht tegen „over het buitenland voor de bestaansvoorwaarden „van het Indische petroleumbedrijf belemmerend „werkt”. Hieruit moet logisch volgen, dat het uitvoerrecht afgeschaffd, althans verlaagd dient te worden; maar neen; de Minister vervolgt: „Intusschen „zal het onderwerpelijk uitvoerrecht, zolang het nog „gehandhaafd blijft, uiteraard mede verhoogd moeten „worden met de hierna te vermelden algemeene op „centenheffing van de tolrechten.”

Eene voor het Indisch petroleumbedrijf belemmerende belastingheffing moet dus „uiteraard” verhoogd worden. Begripe, wie het kan.

Op dezelfde pag. 8 van de Memorie van Toelichting gewaagt de Minister van „de reeds in Indië aangebrachte belangrijke beperkingen van de normale uitgaven”. Raadpleegt men echter staat I van bijlage A. der Memorie, dan blijkt, dat de normale uitgaven (n.l. de zuivere gewone uitgaven) voor 1921 geraamd worden op f 458,— miljoen en voor 1922 op f 513,— miljoen, dus f 55,— miljoen *meer*. Insteeds dus van eene beperking van normale uitgaven, waarvan de Minister melding maakt, heeft er eene uitzetting dier uitgaven plaats.

Op pag. 7 der Memorie van Toelichting spreekt de Minister van „het gewone accres” van tal van belastingen, als inkomstenbelasting, invoerrechten, uitvoerrechten, landelijke inkomsten enz. en hij rekent dat tengevolge van dat accres ruim f 20,5 miljoen zal binnenkomen. De vraag is gewettigd, hoe men in dezen tijd van algemeene wereldmalaise, die de prijzen van alle koloniale producten sterk verlaagd heeft, die voorts de déconfiture en sterken achteruitgang van tal van bedrijven veroorzaakt heeft, kan denken aan een „gewoon accres” van belastingen? Het ligt eerder voor de hand om in een dergelijken tijd bedacht te zijn op eene natuurlijke vermindering van de belastingopbrengst.

De alles beheerschende vraag is echter: hoe moet er een einde gemaakt worden aan de jaarlijksche steeds stijgende tekorten op den gewonen dienst, die volgens den Gouverneur-Generaal en den Minister Indië onvermijdelijk naar den afgrond voeren? Op deze vraag antwoordt de Minister: (pag. 10 der Memorie van Toelichting): „Een algemeene versoering van den „Landsdienst in al zijne geledingen is een volstrekt „vereischte”. Dit antwoord op de gestelde vraag ligt voor de hand; waar het euvel, waaraan Indië lijdt, bestaat in het leven boven zijne krachten, daar ligt het geneesmiddel tegen dit euvel in de allereerste plaats in eene zoodanige inkrimping der staatsuitgaven, dat deze in overeenstemming komen met de draagkracht van het land. Het ongelukkige is echter, dat dit voor de hand liggende geneesmiddel noch door de Indische Regeering, noch door den Minister wordt toegepast; wel leest men op pag. 8 der Memorie van Toelichting, dat de Minister zich vleit met de verwachting, „dat het in Indië nog plaats hebbend over „leg nopens de mogelijkheid eener verdere beperking „van de regelmatig wederkeerende uitgaven, het mo „gelijk zal maken om bij de weldra bij den Volksraad „in te dienen aanvullingsbegrooting voor 1922 door „schrapping of vermindering van daarvoor in aan-

„merking komende posten het nadeelig saldo van den „normalen dienst voor dat jaar tot een aanzienlijk „kleiner bedrag terug te brengen”, doch de vraag rijst, waarom met de uitvoering van dit goede voornemen tot de aanvullingsbegrooting moest worden gewacht en waarom de Minister in strijd met zijne voormelde woorden de uitgaven voor den normalen dienst in 1922 in vergelijking met 1921 verhoogde met f 55,— miljoen?

Het is een bekend feit, dat de economische ontwikkeling van Nederlandsch-Indië sedert 1906 zeer groot is geweest; deze ontwikkeling is veroorzaakt door eene groote toevloeiing van buitenlandsch kapitaal en buitenlandsche intellectuele krachten, die vele nieuwe ondernemingen in Indië hebben gesticht en bestaande ondernemingen hebben uitgebreid. Ook de Staat trok uit deze economische ontwikkeling groot voordeel en werd daardoor in staat gesteld zijne overheidszorg in vele opzichten belangrijk uit te breiden; zoo brachten de belastingen in 1912 f 92,7 miljoen op, daarentegen in 1920 f 199,1 miljoen; voor het exceptioneele jaar 1921 worden zij zelfs geraamd te zullen opbrengen ruim f 333,— miljoen; al is deze raming ook te hoog, op eene belastingopbrengst van circa f 300,— miljoen schijnt over 1921 wel gerekend te mogen worden.

Het is dus voor de geheele Indische gemeenschap van het allergrootste belang er voor te zorgen, dat uitheemsch kapitaal en uitheemsche intellectuele krachten zich voor Indië blijven interesseeren. Met recht mocht dan ook de Gouverneur-Generaal van de Philippijnen in eene inleiding voor het yearbook of the Philippine Islands over 1920 schrijven: „I cannot emphasize too strongly the necessity of outside „capital for our development” en verder: „the fundamental principle of economics must not be disregarded, that the best commercial development of „a country as well as industrial is through private „initiative and capital”.

Aan de juistheid dezer woorden valt met het oog op de in Nederlandsch-Indië opgedane ervaring niet te twifelen; mogen dan tevens zij, die over het wel en wee van Nederlandsch-Indië te beslissen hebben, nooit uit het oog verliezen, dat het uitheemsch kapitaal en uitheemsche intellectuele krachten zich zeker niet zullen blijven interesseeren voor een land, waarvan de financiën, om met de woorden van den Minister te spreken, dermate ontredderd dreigen te worden, dat aan de mogelijkheid van afdoend herstel te twifelen valt. Want eene Regeering, die lijdt aan chronisch dringend geldgebrek, is tot allerlei zonderlinge maatregelen in staat; getuige het uitvoerrecht op aardolie en de daaruit gewonnen producten, dat voor het petroleumbedrijf belemmerend werkt, maar desniettemin „uiteraard” verhoogd moet worden.

J. GERRITZEN.

ONZE SPOORWEGEN.

II.

Sedert '90 hadden velen, en daaronder buitengemeen gezaghebbende mannen, — tegen de nog steeds even geliefde dogma's van Thorbecke in — gepleit voor spoorwegexploitatie rechtstreeks door den Staat. Lely, Treub, Bos, Pekelharing, Gerlings, Sanders, Bakker Schut, ik noem slechts hun namen.

Niet het minst droeg hiertoe de in 1903 uitbarstende ontevredenheid van het personeel bij. Tot dat jaar was, al had vooral Lely verbetering gebracht door de in '94 ingevoerde beperking van het goederenvervoer op Zondag en de in '99 voorgeschreven bepalingen omtrent den dienst- en rusttijd van het personeel, de opvatting van Minister Havelaar: „De verbodding van het personeel tot de maatschappijen is een taak die geheel buiten het terrein van den Staat ligt”, in het algemeen richtsnoer voor de Regeering geweest.

Onder vooropstelling dat er onder de leiders van

het spoorwegbedrijf waren die veel voor het personeel over hadden, moet erkend worden dat dit bezwaar had tegen de lage loonen, tegen de lange diensttijden, tegen het premiestelsel, tegen het boetestelsel, tegen den toon van verscheiden chefs en cheffes, dat het verlangde: sommige verbeteringen in de maatregelen voor gezondheid en veiligheid; meer uitgebreide zeggenschap over pensioen- en zieken- en ondersteuningsfondsen, de instelling van scheidsgerechten en de erkenning van alle vakorganisaties. Die grieven en begeerten deden een spanning ontstaan, welke, toen plotseling, onvoorbereid en onverwacht, op 30 Januari 1903 de staking uitbrak, ten gevolge had, dat de directie van de machtige Hollandsche Spoor overwonnen werd. Een overwinning, die geen beslissing was. Kuiper diende een wetsontwerp in „om wat misdadig is, dan ook *misdrif* in ons recht te heeten”, om staking strafbaar te stellen. Op den dag, waarop dit ontwerp in de Tweede Kamer kwam, op 6 April, brak de tweede staking uit. Nu overwonnen de directies.

Sedert echter is er een ingrijpende Staatsbemoeienis met de regeling van de dienstvoorwaarden. Sedert is de in den aanvang van dit artikel aangeduide richting van eenwording van belangen ook merkbaar op het gebied van de verhouding tusschen personeel en directie.

Was echter, zelfs louter uit een oogpunt van bevredigende personeelstoestanden bezien, spoorweg-exploitatie rechtstreeks door den Staat, de beste oplossing? In Januari 1917 heb ik in de Haagsche Volksuniversiteit en in Februari 1918 in „de Gids” een andere oplossing verdedigd. En wel de oprichting van een nationale spoorweg-maatschappij, waarvan de aandelen, weldra wellicht tot een bedrag van honderden millioenen, hoofdzakelijk in handen zijn van het Rijk, de elf provinciën en gemeenten, welke voor deelneming in aanmerking komen; terwijl bevorderd kon worden dat, voor zoover zulks door deze publiekrechtelijke lichamen gewenscht wordt geacht, ook andere bij het spoorwegbedrijf belanghebbenden, met name organisaties van het spoorwegpersoneel en van de spoorwegklanten, in niet onbeteekenende mate aandeelhouder worden; de personeelsdeelneming zou door middel van de vakverenigingen van spoorwegpersoneel kunnen geschieden. Door deze oplossing, comptabel, en in het algemeen administratief, leniger dan die van een Staatsbedrijf; financieel solider dan de op de overeenkomsten van '90 opgebouwde constructie, scheen de uit de spoorweggeschiedenis voortvloeiende noodzakelijkheid van eenwording van spoorwegbelangen het doelmatigst verwezenlijkt te kunnen worden. De oplossing zou tevens kunnen bijdragen tot de oplossing van in een andere fase gelegen moeilijkheden, tot een meer logische en meer economische verdeling van het verkeer te land en te water.

Ik kan niet nalaten mijn vreugde er over uit te spreken, dat wat toentertijd door de „Nieuwe Courant” „een o.i. hoogst avontuurlijk en onbekookt plan” werd genoemd,¹⁾ reeds zoo spoedig daarna aanmerkelijk nader tot zijn verwezenlijking is gekomen door de „bekrachtiging van nadere overeenkomsten met de Maatschappij tot Exploitatie van Staats-spoorwegen en de Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij”.²⁾

Volgens deze overeenkomsten wordt, onder besteding van de beide maatschappijen en haar vennootschapsvorm, de Staat haar grootste en invloedrijkste aandeelhouder. Naast de bestaande aandelenkapitalen van 18 millioen voor S. S. en 22½ millioen voor H. IJ. S., zal de Staat geleidelijk 22 en 27½ millioen beschikbaar stellen, hetgeen de behoefte aan nieuw kapitaal voor werken en materieel moet helpen bestrijden. Aan den Staat wordt, zoowel in de Algemeene Vergadering van Aandeelhouders als in den Raad van Commissarissen, de meerderheid van stemmen verzekerd. (Hiertoe is een geringe afwijking van

het Wetboek van Koophandel noodig geweest). De oude aandeelhouders verliezen de macht om den Staat tegen zijn wil tot naasting te dwingen. Wel behoudt de Staat de bevoegdheid, wanneer hij zulks wenscht, door naasting het bedrijf in vennootschapsvorm om te zetten in een rechtstreeksch Staatsbedrijf. Tegenover het verliezen van de kans om, wanneer de bedrijfsuitkomsten gedurende twee jaren blijven beneden de in de overeenkomsten van '90 omschreven minima, de in die overeenkomsten aangegeven naastingssom voor voordeelige belegging vrij te krijgen, is aan de oude aandeelhouders tweemaal geldelijke aanspraak toegekend. In de eerste plaats is den aandeelhouders gewaarborgd, dat, indien in eenig jaar de opbrengst een uitkeering van 5 pCt. niet mocht toelaten, de Staat in het ontbrekende zal voorzien (om bijzondere redenen genieten houders van aandelen-S. S. garantie van een dividend van 5.026.3158 pCt.). In de tweede plaats is hun, wanneer de Staat na tien jaren niet tot naasting mocht hebben besloten, alsdan uitbetaling gegarandeerd van het hun bij balansnaasting toekomend aandeel in de reserve.

Indien tot de evenbedoelde naasting wordt overgegaan, dan zal deze in den vorm van volledige balansnaasting plaats hebben. Waar koopnaasting vervalt, vervallen eveneens de met deze koopnaasting verband houdende bepalingen omtrent afschrijving in de overeenkomsten van '90 en kunnen de balansen voortaan, te beginnen met die per 31 December 1921, rekening houden met op de ervaring gegronde regelen omtrent afschrijving, welke voldoen aan in een gezond bedrijf te stellen eischen.

De Regeering heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om een betere regeling van het tramwegwezen te bevorderen. Volgens de overeenkomsten van '90 kan de exploitatie van spoorwegen, die door den Staat zijn aangelegd of waarover hij beschikt, door de Kroon aan de exploiteerende Maatschappijen worden opgedragen. Dezelfde opdracht is nu ten aanzien van locaalspoor- en tramwegmaatschappijen mogelijk gemaakt. Deze maatregel is vooral van belang voor die tramwegen, die — op zich zelf niet rendabel — als onderdeel van het groote spoorwegbedrijf geen verlies behoeven op te leveren wegens de waarde van de door die tramwegen op de hoofdspoorwegen veroorzaakte verkeersvermeerdering. De mogelijkheid van verdere eenwording van alle Nederlandsche spoor- en intercommunale tramwegbelangen is hierdoor bevorderd.

Het lijdt geen twijfel of het sluiten van deze nadere overeenkomsten is voor den Staat in de gegeven omstandigheden, uit thesauristisch oogpunt bezien, een betrekkelijk niet nadeelige transactie geweest. De toestand is immers zóó dat, naar met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid mag worden aangenomen, aan het einde van dit jaar althans S. S. in den toestand zal verkeren, dat gedurende twee achtereenvolgende jaren de dividenduitkeering minder dan 3½ pCt. zal hebben belopen. (In 1920 was er, ondanks de in de laatste maanden van 1919 ingevoerde verhoogingen van de reizigers- en van de goederentarieven met 25 pCt., een groot tekort; en de vooruitzichten voor 1921 zijn slecht: gedurende het eerste halfjaar van 1921 was de opbrengst per dagkilometer f 138.77 tegen f 144.05 gedurende het eerste halfjaar van 1920. Gelet op de elders te verkrijgen hoogere rente, moet dus worden aangenomen dat, op grond van de boven aangeduide bepaling, de overeenkomsten zouden zijn opgezegd, althans door S. S., in welk geval de Staat genoopt zou zijn geweest ook H. IJ. S. te naasten. De Staat had dan de keuze gehad tusschen de drie hier boven genoemde wijzen van naasting. De voordeeligste zou de balansnaasting zijn geweest, bij toepassing waarvan de Staat circa 50 millioen had moeten fourneeren als naastingsprijs boven de bedragen voor nieuw kapitaal, waarin hij thans tegen verkrijging van aan-

¹⁾ Avondblad van 28 Maart 1918, Hoofdartikel.

²⁾ Gedrukte Stukken 1920—21. 350.

deelen 49½ miljoen stort. Bij den tegenwoordigen stand van de geldmarkt is het duidelijk, dat een en ander aanmerkelijk duurder zou zijn gekomen dan de thans aan aandeelhouders verstrekte dividendgarantie van f 2 029 736,84 's jaars.

Ook overigens staat het vast, dat de nadere overeenkomsten den toestand verbeterd hebben. Het algemeen belang is thans bij ons spoorwegbeleid duidelijk domineerend. De balansen zullen meer in overeenstemming met de werkelijkheid zijn. De financiële contrôle van den Staat kan veel eenvoudiger, dus goedkooper, worden ingericht. De verhouding van aandelen- en obligatiekapitalen is minder ongunstig. De tramwegbelangen kunnen beter tot hun recht komen. En aan de begeerte naar medezeggenschap van het personeel is eenigermate tegemoet gekomen. Weliswaar heeft de Tweede Kamer de moties-Van der Waerden, strekkende om de oude aandeelhouders geheel uit den Raad van Commissarissen te elimineeren en om daarin plaats te maken zoowel voor vertegenwoordigers van het personeel als voor vertegenwoordigers van handel, landbouw, nijverheid en verkeer, verworpen. Maar de Regeering, hoewel van oordeel dat een beslissing ten gunste van medezeggenschap door aan vertegenwoordigers der spoorwegvakverenigingen plaatsen in den Raad van Commissarissen te geven, voorbarig is, zoolang niet het rapport van de socialisatie-commissie bekend is en niet naar aanleiding daarvan de Regeering haar standpunt zal hebben bepaald, heeft reeds haar voorstellen te kennen gegeven in dien Raad eenige personen op te nemen die, zonder tot het personeel of de vakvereniging te behooren, geacht mogen worden in die kringen vertrouwen te genieten.

Is door deze nadere overeenkomsten de definitieve organisatievorm van onze spoor- en tramwegen bereikt? Niemand zal dit meenen. Wat de toekomst ons brengen zal? Als steeds zal het antwoord zijn aan de Overheid, aan de spoor- en tramwegondernemingen, aan het volk, terwijl dit antwoord afhankelijk zal zijn van de bedrijfsuitkomsten, die weder afhangen van den economischen toestand van ons land, dus van de wereld.

De beoordeeling van de bedrijfsuitkomsten in de toekomst zal met meer zekerheid kunnen geschieden, nadat de resultaten over 1921 bekend zullen zijn. De cijfers over 1921 zullen toch, waar de Regeering toepassing van een beter systeem van afschrijving heeft toegezegd, een zuiverder beeld kunnen geven dan tot dusver verkregen is. Hopelijk zullen de cijfers over 1921 ook in ander opzicht grondslag voor verdere beschouwingen blijken; in dat opzicht namelijk dat na dat jaar op betere bedrijfsresultaten zal kunnen worden gerekend.

Hoe echter de algemeene economische opleving ook zij, een Minister van Financiën, die in zijn miljoenen-nota een winst- en verliesrekening voor den Staat der Nederlanden tracht te ontwerpen, zal voorloopig niet op een grooten winstpost uit het spoorwegbedrijf moeten rekenen. In de hierboven reeds genoemde, laatst gepubliceerde *conti-finti* voor het gansche spoorwegbedrijf is het becijferde verlies over 1918 f 4 019 235,64 en over 1919 f 16 452 676,96^o. Ook al onderstelt men, dat de in deze becijferingen opgenomen bedragen voor afschrijving op de spoorwegen, het rollend materieel en de exploitatie-inrichtingen, onderscheidenlijk van f 10 625 076,38 en f 10 619 666,16, te hoog zijn, deze cijfers zijn wel zeer ongunstig. Evenmin gunstig is het door de maatschappijen berekende nadeelig saldo der „Rekening van gemeenschappelijke baten en lasten” over 1920 van f 2 393 179,73. Al mogen de drie hier beschouwde jaren, inzonderheid 1919, exceptioneel ongunstig worden geacht, de omstandigheid dat de aandeelhouders van S. S. en H. I. J. S. sinds 1890 gemiddeld lang niet het thans door den Staat gegarandeerde percentage genoten hebben, terwijl daarnaast — gelijk hierboven werd aangegeven — groote bedragen zijn „in-

geteerd”, noopt er toe niet met financiële baten voor de schatkist uit het spoorwegbedrijf, althans in de eerstvolgende jaren, rekening te houden.

Een oorzaak, wellicht de voornaamste, van deze teleurstellende prognose, ligt in de concurrentie van de andere verkeersmiddelen. Nederland heeft uitnemende gewone wegen, maar vooral waterwegen die aan het goederenvervoer gemakken bieden, welke elders nagenoeg onbekend zijn. Aan deze gemakken van den waterweg voor het goederenvervoer is de betrekkelijk geringe omvang van dit vervoer op de spoorwegen hier te lande toe te schrijven. Terwijl in andere landen het goederenvervoer als regel omstreeks het dubbele opbrengt van de ontvangst uit het personenvervoer, werpt het in Nederland veelal, vooral vroeger, zelfs nog mindere opbrengsten af dan het personenvervoer. (In 1918, 1919 en 1920 iets meer.)

In aanmerking moet hierbij worden genomen dat gewone en waterwegen in het algemeen tolvrij zijn, dat de honderden miljoenen, welke deze hebben gekost en wegens aanleg, onderhoud en verbetering blijven kosten, grootendeels uit overheidskassen zijn gevloeid en blijven vloeien, zonder dat de rente van deze kapitalen aan het verkeer in rekening wordt gebracht. Werd een overeenkomstige boekhouding ten aanzien van de spoorwegen gevoerd, de bedrijfsresultaten van de Nederlandsche spoorwegen zouden een gansch ander beeld vertoonen. Zou het beeld evenwel niet zuiverder zijn, indien de rentelast van de uitgaven voor weg en werken in het vervolg in mindere mate ten laste van het spoorwegbedrijf werd geboekt, b.v. doordat nog minder huur door den Staat aan de maatschappijen in rekening werd gebracht? Het spreekt vanzelf, dat niet als gevolg van een dergelijke boekingsmaatregel de houders van oude aandelen S. S. en H. I. J. S. meer zouden moeten ontvangen. Wel echter zou het gevolg zijn dat bij uitbreiding van het aandelenkapitaal de nieuwe aandelen williger genomen zouden worden. Tijdige toepassing van bezuinigingsmaatregelen¹⁾ zal deze gewenschte gewilligheid bevorderen.

Verdere uitbreiding van het aandelenkapitaal schijnt gewenscht, reeds om — ter wille van grootere financiële stabiliteit — een betere verhouding tusschen aandelen- en obligatiekapitalen te verkrijgen. Wanneer de Staat de door hem thans genomen aandelen zal hebben volgestort, zullen er 90 miljoen aan aandelen tegenover ongeveer 400 miljoen aan obligatiën staan. Wordt het aandelenkapitaal niet uitgebreid, dan zal deze verhouding nog ongunstiger worden, daar voor verbetering van stationselementen, electricatie, enz. nog groote kapitalen in de spoorwegen gestoken zullen moeten worden, zelfs al wordt — gelijk thans noodzakelijk is — meer zuinigheid dan tot dusver betracht.

Afgezien van deze financiële overwegingen schijnt uitbreiding van het aandelenkapitaal gewenscht om nationale exploitatie van onze spoorwegen te verkrijgen. Het schijnt gewenscht, dat niet alleen de Staat, maar ook de bij spoor- en tramwegverkeer geïnteresseerde lagere publiekrechtelijke organen, dat grootere vervoerders en organisatiën van vervoerders, dat niet het minst het personeel door zijn vakverenigingen²⁾

¹⁾ Ik denk b.v. aan vermindering van het aantal klassen en aan vermindering van de plaatsruimte per reiziger; ik zou willen waarschuwen tegen het achterwege laten van de bewaking van overwegen. Laten wij, zelfs al zou deze maatregel f 1.500.000 per jaar uitsparen, geen afbreuk doen aan onze haast miraculeus gunstige ongevalenstatistiek. Laten wij ook de arbeidsvoorwaarden van categorieën personeel met een betrekkelijk hoog tuberculose-percentage niet verzwaren.

²⁾ Het hier voorgestelde bedrijfsmedebezit schijnt in overeenstemming met de door Mr. Dr. Ch. Raaymakers S. J. 28 Mei 1921 op het congres van het R. K. Vakbureau verdedigde stelling: „In de afzonderlijke ondernemingen mogen de arbeiders streven naar medezeggenschap, doch alleen voor zoover zij bereid zijn, ook medeverantwoordelijkheid en mederisico te dragen.”

belang bij de geldelijke uitkomsten en medezeggenschap in de leiding van het spoor- en tramwegbedrijf hebben; dat dus, zoodra een passende gelegenheid zich voordoet, bevorderd wordt, dat de hier genoemden aandeelhouders worden. Verwacht mag worden, dat alsdan nog meer dan nu door het volk in al zijn geledingen, vooral door het personeel, zal worden medegewerkt tot verbetering van dit bedrijf op deugdelijke, maar toch zoo zuinig mogelijke wijze.

R. A. VERWEIJ.

**HET WETSONTWERP TOT VASTSTELLING
VAN DE BEGROOTING VAN INKOMSTEN
EN UITGAVEN VAN HET STAATS-
BOSCHBEDRIJF VOOR HET DIENST-
JAAR 1922.**

Een papieren onding.

In het tijdschrift der Nederlandsche Heidemaatschappij van 1 October 1920 meenden wij te moeten opkomen tegen de min of meer ondoordachte plannen nopens de omzetting van het Staatsboschbeheer in een Staatsboschbedrijf, neergelegd in een ontwerp van wet, dat toen bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal in overweging was.

Sedert is echter het ontwerp wet geworden. Het zij zoo! Napleiten is doelloos en zijn wij zulks dan ook geenszins van plan. De wet is er, en degenen, die voor de uitvoering daarvan geroepen zijn, hebben „to make the best of it”.

De eerste poging tot uitvoering van de wet ligt thans voor ons in den vorm van een begrotingsontwerp voor 1922 en wij beschouwen het als een — zij het dan ook onaangename — plicht, hier aan te toonen, hoezeer men in die uitvoering is te kort geschoten.

Voor het Nederlandsche volk is boschbezit noodzakelijk en volkomen onderschrijven wij de pakkende dichtregels van Theuriet:

Au plus profond des bois la patrie a son coeur,
Un peuple sans forêts est un peuple qui meurt.

Maar een duren plicht achten wij het, dat het volk juist en deskundig wordt voorgelicht, opdat nimmer den boschtechnici het verwijt kan treffen, dat zij door niet juiste voorlichting het volk en de Volksvertegenwoordiging op een verkeerd spoor gebracht hebben. Een dergelijk *gegrond* verwijt zou ontegenzeggelijk ten gevolge hebben, dat er stagnatie komt in de ontwikkeling van den, bij ons te lande nog zoo jongen dienst van het Boschwezen. Eene reactie op de wellillendheid, die thans steeds door de Volksvertegenwoordiging ten opzichte van het Boschwezen getoond wordt, zou daarvan onvermijdelijk het gevolg zijn.

Het onderhavige begrotingsontwerp licht de belangstellenden verkeerd in, en is dus, naar onze vaste overtuiging, zoo als het daar ligt, gevaarlijk voor eene gestadige ontwikkeling van het Staatsboschbeheer.

Vooropgesteld zij, dat wij er vast van overtuigd zijn, dat de samensteller(s) geenszins bewust verkeerde inlichtingen gaven, integendeel, geheel te goeder trouw waren.

Zij hebben zich blijkbaar zoozeer gebonden geacht door de „Wet op het Staatsboschbedrijf”, dat zij, bij de samenstelling van de begrooting niet den moed vonden voor een „non possumus”, en die begrooting coûte que coûte in het niet passende raamwerk hebben gewrongen.

Het collectieve co-partnership in het spoor- en tramwegbedrijf kan hier te lande zoo goed in handen van de vakverenigingen gelegd worden, omdat er van verschillende richtingen vakverenigingen zijn van personeel, uitsluitend tot dit bedrijf behoorend.

Dit medezeggenschap in den Loonraad is volgens art. 153 (2) van het R. D. V. reeds via de vakverenigingen geregeld.

In Frankrijk kent men reeds het collectieve co-partnership in het spoorwegbedrijf. Zie Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Maart 1921. Blz. 262.

Thans ter zake!

In de desbetreffende courantenberichten kon men lezen, dat de begrooting voor het Staatsboschbedrijf voor het jaar 1922 in ontvangsten en uitgaven sloot met een bedrag van f 1.448.452,— of rond 1,5 miljoen gulden.

De begrooting raadplegende blijkt echter, dat deze sluiting verkregen wordt door eene „uitkeering uit „s Rijks middelen wegens verlies op de exploitatie” van f 1.195.927,— of rond 1,2 miljoen gulden.

Hadden dus de couranten de belangstellenden in het staatsboschbedrijf *commercieel* willen voorlichten, dan ware het juist geweest, indien zij vermeld hadden, dat op dat bedrijf in 1922 een verlies zal worden geleden van 1,2 miljoen gulden, dat de uitgaven bijna 1,5 miljoen bedragen en de inkomsten nog geen 3 ton. Daardoor zou het publiek beter gediend zijn, terwijl het weinig moeite zou kosten, dit verlies te motiveeren, in aanmerking nemende, dat het Staatsboschbedrijf zoovele *diensten* bewijst, dat het feitelijk geen bedrijf, maar een tak van staatsdienst is.

Op zich zelf is echter deze onduidelijkheid in een dagbladbericht niet zoo heel ernstig, al valt het te bejammeren, dat de vorm, waarin de begrooting is opgemaakt, tot zoodanige vertroebeling aanleiding geeft.

Veel ernstiger achten wij de bureaucratische manier, waarop men tot deze verliespost komt, omdat die werkwijze tot geheel verkeerde gevolgtrekkingen aanleiding geeft.

In artikel 3 van het onderhavige wetsontwerp voor de vaststelling van de begrooting voor het Staatsboschbedrijf voor het jaar 1922 is bepaald:

„Gedurende de jaren 1922 tot en met 1926 wordt telken „jare eene rente van 5,5 ten honderd van de kapitalen, „welke op 1 Januari van dat jaar uit 's Rijks schatkist „voor de inrichting en de verbetering of uitbreiding van „het Staatsboschbedrijf verstrekt en nog niet terugbetaald „zijn, door dat bedrijf aan 's Rijks middelen uitgekeerd.”

Deze rentevoet, 5,5 pCt., is klaarblijkelijk vastgesteld in verband met de desbetreffende bepalingen in de Bedrijvenwet van 1912.

Nu zien wij in de begrooting, dat de zooveen genoemde verliespost van 1,2 miljoen gulden ten deele een gevolg is van de uitkeering van het Staatsboschbedrijf aan de schatkist van f 341.101,—, wordende dit bedrag gevormd door 5,5 pCt. rente van de inventariswaarde der Staatsbosschen, waarover hieronder nader. Uit technisch-boekhoudkundig oogpunt kan deze voorstelling van zaken desnoods als juist beschouwd worden, maar men vraagt zich toch af, of er een meer absurde manier om het publiek voor te lichten denkbaar is, dan aan den eenen kant een verliespost van 1,2 miljoen gulden te boeken, omdat aan de andere zijde een gefingeerde winstpost van 3½ ton voorkomt. Ware het niet eenvoudiger, overzichtelijker en begrijpelijker geweest, indien dit gescharrel met cijfers achterwege had kunnen blijven, en in eens geconstateerd was, dat het verlies niet 1,2 miljoen, maar 8½ ton zal bedragen.

Maar ook dit is nog geen hoofdzaak.

Veel erger, absurd zelfs, is de gekozen rentevoet. Ieder boschtechnicus weet, behoort althans te weten, dat geen enkel boschbedrijf, en zeker niet in ons land, (ik zonder desnoods de vrienden uit) in staat is meer dan 3 pCt. rente op te leveren. Deze rente wordt slechts behaald onder zéér gunstige omstandigheden, wanneer geregeld jaarlijks kan worden gekapt.¹⁾ Bij ons te lande zal men zich later met 2 à 2½ pCt. zeker tevreden moeten stellen.

Wanneer dus in werkelijkheid 5,5 pCt. van de in het boschbedrijf vastliggende kapitalen moet worden betaald, terwijl het bedrijf slechts 2½ pCt. rente kan

¹⁾ In Saksen, waar het boschbedrijf geheel gericht is op financieele resultaten en waar zeer houtrijke sparrenbosschen op zeer goede gronden groeien, bedroeg sedert het midden van de vorige eeuw de jaarlijksche boschrente gemiddeld nauwelijks 2½ pCt.

opbrengen, dan is dat bedrijf ontegenzeggelijk ten ondergang gedoemd en dat in zeer korten tijd.

Ieder dus, die uit de desbetreffende begrootingspost zou willen afleiden — en ieder niet-deskundige moet zulks wel doen — dat een *commercieel* boschbedrijf 5,5 pCt. rente kan vergoeden vóór de in dat bedrijf vastliggende kapitalen, zal bedrogen uitkomen. Had men, omdat het nu eenmaal om andere dan boschtechnische redenen gewenscht is, den gefingeerden rentepost in de begroting willen brengen, dan had men niet met 5,5, doch met 2 of 2½ pCt. behooren te rekenen, om een juiste voorstelling van zaken te geven.

Wil men staatsgelden vastleggen in een boschbedrijf, dan weet ieder deskundige, dat men genoeg moet nemen met een zeer lagen rentevoet, en is het onzinnig en misleidend, op papier een rente van 5,5 pCt. te willen eischen.

Maar wellicht had men zonder bezwaar met 2 pCt. rente kunnen rekenen om toch de begroting met dezelfde cijfers sluitend te maken. Die 3½ ton gefingeerde uitkeering aan 's Rijks schatkist is immers de rente à 5½ pCt. van de inventariswaarde der bezittingen van het Staatsboschbedrijf. Die waarde is getaxeerd op f 6.201.828,94 of rond 6,2 miljoen gulden. Wanneer men deze taxatie nagaat, vraagt men zich af, of niet met evenveel recht een geheel ander bedrag had kunnen worden aangenomen, zoodat 2 of 2½ pCt. daarvan ook een waarde van 3½ ton vertegenwoordigt. Tot eene dergelijke conclusie moet men wel komen bij nader onderzoek van het bij het wetsontwerp gevoegde „overzicht” van de waarde der bezittingen van het Staatsboschbedrijf, een overzicht, dat uitmunt door onoverzichtelijkheid, en waaraan elke toelichting omtrent de wijze van berekening van die waarde ontbreekt. Ook deze berekening achten wij misleidend, althans geheel onbegrijpelijk.

Rekent men na, hoe groot de aangenomen grond- en houtwaarde per H.A. is, dan vindt men o.a. de volgende cijfers:

Boschcomplex	Grond- waarde per H.A. in guldens	Hout- waarde per H.A. in guldens	
Boschwachterij Liesbosch	203	2471	Van alle complexens, honden melen de grondwaarden per H.A. tusschen f 213, — (Liesbosch) en f 6, — (Pet- ten Camp) en de houtwaar- den tusschen f 2471, — (Liesbosch) en f 230, — (Ughelesche bosch)
„ Ulvenhoutsche bosch	85	700	
„ Kootwijk	29	358	
„ Schoorl	7	367	
„ 's-Gravenhage	47	1761	
„ Speulderbosch	107	341	
„ Sprielderbosch	103	311	
Totaal Staatsboschbedrijf	49	474	

Men heeft inderdaad een enigszins vreemde schattingswijze kunnen verwachten. Immers lezen wij in de Memorie van Antwoord op het wetsontwerp tot aanwijzing van het Staatsboschbeheer als Staatsboschbedrijf, dat die schatting niet zal voldoen aan de vereischten, die aan een gewoon commercieel bedrijf kunnen worden gesteld. Er staat daar verder te lezen: „zij (de schatting) is echter geheel in overeenstemming met den aard en de strekking van het Staatsboschbedrijf zelf en zou, indien zij op andere wijze geschiedde, geen juiste voorstelling der zaak geven „en een onoverkomenlijke last op het bedrijf leggen.”

De thans voor ons liggende schatting zou dus „een juiste voorstelling der zaak” moeten geven.

En dan vragen wij ons af of het juist kan zijn, dat de zeer vruchtbare gronden van het Liesbosch slechts f 203, — per H.A. waard zijn, of de o.a. met eiken bezette gronden van het Ulvenhoutsche bosch geen hoogere waarde hebben dan f 85, — per H.A., of de H.A. vastgelegd en begroeid stuifzand in Kootwijk inderdaad voor f 29, — per H.A. te koop is, evenals vastgelegde duinen in Schoorl voor f 7, — per H.A. Men spreekt van „waarde in het bedrijf”, maar juist in het bedrijf heeft de eerste vastlegging van het zand

zeker meer gekost, dan het bedrag, dat thans als waarde van den grond wordt opgegeven. De grond in de boschwachterij 's Gravenhage wordt getaxeerd op gemiddeld f 47, — per H.A., de totale grondwaarde van die boschwachterij op f 74.903, — voor 1583 H.A. Alleen het Haagsche bosch, pl.m. 100 H.A. daarvan omvattende, heeft een véél grootere waarde.

Hoe het zij, het is aan geen twijfel onderhevig, dat *alle* grondwaarden bij de taxatie veel, verscheidene malen, te klein gegrepen zijn.

Op deze wijze te werk gaande legt men wellicht geen „onoverkomenlijke last” op het bedrijf, maar geeft men een volkomen onjuiste voorstelling van zaken.

Dat trouwens de bepaling van de grondwaarde niet juist kan zijn, ook niet, als men met eene denkbeeldige „bedrijfswaarde” — overigens een niet te motiveren begrip — wil rekenen, blijkt, wanneer men die grondwaarde vergelijkt met de houtwaarde.

In de vakliteratuur wordt algemeen aangenomen, dat bij het normale (ideale) bosch, d.w.z. bij bosch, waarin jonge en oude opstanden evenredig verdeeld voorkomen, de gemiddelde houtwaarde ongeveer 4 maal zoo groot is als de grondwaarde. Ongetwijfeld kan men hier en daar min of meer belangrijke afwijkingen constateeren van deze norm, maar de uitkomsten van de schatting van het Staatsboschbedrijf wijzen er toch zonder eenigen twijfel op, dat er een onjuiste methode gevolgd moet zijn. In het Liesbosch is de houtwaarde 12 maal de grondwaarde, in het Mastbosch eveneens, in het Ulvenhoutsche bosch 8 maal, in de boschwachterij 's Gravenhage zelfs 38 maal. Laten wij dit laatste geval buiten beschouwing, aangezien wij hier zeker niet met een „normaal bosch” te maken hebben, dan blijven er nog een serie andere raadsels over. In de boschwachterij Kootwijk, die nagenoeg geen kapbare opstanden bevat, is de houtwaarde ook bijna 12 maal grooter dan de grondwaarde, terwijl in het Speulder- en Sprielderbosch, de verhouding slecht 1 : 3 bedraagt. Uit de zoo hooge houtwaarde ten opzichte van de grondwaarde in bijna alle beheerseenheden zou de conclusie getrokken kunnen worden, dat de houtwaarde te hoog getaxeerd is. Wanneer men echter in aanmerking neemt, dat de H.A. 40-jarig mijnhout voor den oorlog reeds f 900, — tot f 1400, — waard was en daarbij overweegt, dat de jongere bosschen onevenredig goedkoop plegen te zijn, dan zal het duidelijk zijn, dat de gemiddelde houtprijs over het algemeen ook veel te laag getaxeerd is. Nadere critiek op deze taxatie is echter zonder toelichting van de zijde van het Staatsboschbeheer niet mogelijk, zoodat eene beschouwing over de hoegroetheid van de ondertaxatie achterwege moet blijven. Aanwijzingen, dat die taxaties te laag zijn vinden wij echter in ons overzicht in overvloed. Houtwaarden in het Speulder- en Sprielderbosch, nauwelijks grooter dan de cultuurkosten, zijn absurde begrippen, waarover ieder technicus zijn hoofd schudt.

Een gemiddelde grondwaarde van f 49, — per H.A. voor het geheele Staatsboschbedrijf is al niet veel minder dwaas dan een gemiddelde houtwaarde van f 474, —.

Indien werkelijk het Staatsboschbeheer niet in staat zou zijn, om aan den grond een grootere waarde te geven dan f 49, — per H.A. en daarop gemiddeld niet meer dan voor f 474, — hout kan produceeren — wij nemen volledig in aanmerking, dat zeer vele bosschen nog ver van den kapbaren leeftijd verwijderd zijn — dan zou het Staatsboschbeheer in deze richting zijn onmacht bewezen hebben.

Maar het Staatsboschbeheer heeft in dit opzicht zijn onmacht niet bewezen, integendeel, het kan trotsch zijn op hetgeen het tot stand bracht, niet in het minst inzake grondverbetering. En als dat zoo is, dan ligt ook de conclusie voor de hand, dat de uitkomsten van de waardeberekening *onjuist* moeten zijn en dat het Staatsboschbedrijf zich daarmee zelf in hooge mate dupeert door verregaande onderschatting van zijne prestaties.

Ook uit andere gegevens blijkt, dat de waardeberekening niet deugt. In meergenoemden staat vinden we voor de boschwachterij Nieuw Soerel een totale waarde opgegeven van f 220.307,—. Deze boschwachterij werd in 1916 aangekocht voor f 330.000. Aannemende dat toen de juiste waarde voor dit object werd betaald is het dus in vijf jaren 33½ pCt. in waarde verminderd, of als dit niet het geval is, werd de boschwachterij in 1916 50 pCt. te duur betaald. Daar van het Staatsboschbeheer toch allerminst verwacht mag worden, dat het in 5 jaar tijd een bosch 33½ pCt. in waarde doet achteruit gaan en evenmin, dat het bij boschaankopen zich 50 pCt. in de taxatie vergist, blijft slechts als derde mogelijkheid, dat het cijfer in den staat niet de juiste waarde weergeeft, dus gefingeerd is, of zijn ontstaan aan een rekenfout te danken heeft. Aan dit laatste zou men kunnen gelooven, aangezien het Ughelsche bosch voor nagevoeg dezelfde waarde werd opgenomen als waarvoor het in 1917 werd gekocht, maar wanneer men dan weer constateert, dat het Speulerbosch voor f 413.054 is opgenomen, terwijl het in 1918 voor f 235.000 werd gekocht, zoodat het dus thans 75 pCt. meer waard is dan drie jaar geleden, dan meent men toch recht te hebben te mogen vernemen waarom het Ughelsche bosch voor de koopsom, het Sprielderbosch 33½ pCt. daar beneden en het Speulderbosch 75 pCt. daarboven in rekening is gebracht.

Het voorafgaande moge voldoende zijn om aan te toonen, dat de eerste begrooting van het Staatsboschbedrijf geen juiste inlichtingen geeft.

Het Staatsboschbeheer is Staatsbedrijf geworden omdat het Kamerlid Teenstra meer nauwkeurig wilde weten op welke wijze de gronden van het Staatsboschbeheer worden geëxploiteerd en wat de financieele resultaten zijn van de exploitatie. Wij tartten ieder, zich een juist beeld daaromtrent uit de begrooting van het „bedrijf” te vormen.

Brengen wij ten slotte de twee punten, die het meest tot onjuiste voorstellingen aanleiding geven naar voren, dan zijn dat ongetwijfeld:

1o. *de verwachting, die gewekt wordt, dat het Staatsboschbeheer in staat zou kunnen zijn, 5,5 pCt. rente te vergoeden voor de in dat bedrijf stekende kapitalen, en*

2o. *de voorspiegeling, dat de gronden van het Staatsboschbedrijf gemiddeld slechts f 49,— per H.A. waard zijn en de werkelijk met bosch begroeide terreinen gemiddeld slechts voor f 474,— aan hout per H.A. zouden bevatten.*

Wij hopen met het voorgaande te helpen verhoeden, dat deze beide meeningen bij het publiek in het algemeen en bij de Volksvertegenwoordiging in het bijzonder post vatten, want zou dit werkelijk het geval zijn, waartoe het papieren onding, dat zich presenteert als begrooting voor het Staatsboschbedrijf voor 1922, alle aanleiding geeft, dan vreezen wij, dat de tijd niet meer ver is, dat geen gelden meer zullen worden gevoteerd voor een bedrijf, dat door veel te hooge kapitaallasten tot ondergang gedoemd is en dat bovendien niet in staat is aan den grond eene behoorlijke waarde te geven.

Hier is slechts één weg te bewandelen. Men schenke klaren wijn! Mocht dan blijken — wat nog zoo zeker niet is — dat de verliezen van een Staatsboschbedrijf nog grooter zijn, dan thans wordt opgegeven, dan motiveere men die verliezen, aan welke motiveering wij volgaarne zullen medewerken, omdat tegenover groote financieele verliezen het Staatsboschbeheer zooveel diensten aan den lande bewijst, dat die tekorten ruimschoots worden goedge maakt.

Gegoochel met cijfers leidt echter ten slotte tot ontmaskering en dit laatste geschiedt zelden met welwillende bedoelingen.

Dat ambtenaren, gedwongen tot uitvoering van eene niet toepasbare wet, noodgedrongen tot onjuiste groepeerings van cijfers komen, is te bejammeren, maar blijkbaar niet te vermijden. Op deskundigen bui-

ten dat bepaalde ambtelijke verband staande, rust dan de plicht — wij zeiden reeds, dat die in dit geval onaangenaam is — op dergelijke onjuiste voorstellingen te wijzen. Van die plicht meenden wij ons, in het belang van het Staatsboschbedrijf, in het voorgaande te moeten kwijten.

A. TE WECHEL.

Wageningen, November 1921.

DE POGING DER „HAGUE RULES 1921”.

II.

Art. IV 4 der Hague Rules beperkt de aansprakelijkheid van den vervoerder wegens schade aan het vervoerde goed overkomen tot f 100 per collo of eenheid. Over het bedrag wil ik niet oordeelen. De regeling is practisch en eenvoudig. Maar om tot haar recht te komen, moet zij treden in de plaats van de wettelijke stelsels, die thans reeds de aansprakelijkheid van den vervoerder begrenzen. Zulke wettelijke bepalingen bestaan niet alleen op het continent, maar ook in Engeland (limiet f 8 per scheepsregisterton) en in Canada (\$ 10 per collo). Zij zullen op 1 Februari e.k. niet zijn ingetrokken.

Volgens art. V der Hague Rules ten slotte, geschiedt het afgeven van andersluidende cognosseminten op straffe van niet-verhandelbaarheid van het document, ja zelfs op straffe van verlies van den cognossemints-naam. De bedoeling van de bepaling is duidelijk. Men wil den Hague Rules de noodige soepelheid laten. Het moet den vervoerder in speciale gevallen mogelijk zijn gunstiger voorwaarden te bedingen, dan de Hague Rules inhouden. Men denke aan transporten, waarbij nieuwe vervoermethoden in het spel zijn, of waar het gaat om een den vervoerder onbekende vaart of hem onbekende goederen. Alleen als de vervoerder de daaraan verbonden bijzondere risico's op den eigenaar van het goed kan overdragen, zal de handel hem tot dergelijke proefnemingen bereid vinden. Nu voorzag het reeds meermalen genoemd rapport der Britsche „Imperial Shipping Committee” in deze mogelijkheid, door de vorming van een „Inter-imperial Body” aan te bevelen, dat in nauw verband met de „shipping community” had te oordeelen, of zich een exceptioneel geval als bedoeld voordeed, hetwelk afwijking der voorgestelde wettelijke vervoer voorwaarden billijkte. De Hague Rules konden deze oplossing niet overnemen. De moeilijkheden verbonden aan de constitutie van een internationaal lichaam, dat met gezag zou oordeelen, waren te groot. Maar partijen zelf vrijelijk te laten oordeelen, durfde men evenmin aan. Men vertrouwde volkomen op de loyaliteit van de reeders om zich zelf den „Hague Rules”-dwang op te leggen. Maar dat zij weer niet haastig zouden ontsnappen aan dien dwang, als een achterdeur onbewaakt open bleef, op dit punt voelde men zich minder zeker. Art. V moest uitkomst brengen. Maar heeft men zich de bepaling voldoende gerealiseerd? Schijnbaar wordt de geslotenheid van de Hague Rules erdoor gehandhaafd. Feitelijk roept men den ontsnappenden reeder na, dat zijn cognossement geen cognossement zal zijn en niet verhandelbaar. Een machteloos dreigement. In tal van landen zal de wet zeggen, dat zijn cognossement wél een cognossement en — indien aan orde gesteld — wél verhandelbaar zal zijn. Bovendien een vreemd dreigement. Want wat beteekent de verhandelbaarheid, de aandoening van het cognossement anders, dan een dienst, dien de vervoerder zijn mede-contractant bewijst om hem overdracht zijner aanspraken gemakkelijk te maken. En dezen dienst mag hij niet bewijzen, als hij voor zich zelf betere voorwaarden bedingt, dan de Hague Rules toelaten?

De bepaling is dwaas. Zij behoort niet thuis in het cognossement. De reeder heeft met de bepaling niet van doen. Wil zij tot haar recht komen dan zal zij het moeten brengen tot geschreven of ongeschreven recht van den handel. Dan moet in den handel het door de

Hague Rules gewraakte cognossement als een abnormaal document worden beschouwd, met de levering waarvan men geen genoegen behoeft te nemen, tenzij de andere partij uitdrukkelijk het recht daartoe heeft voorbehouden.

Maar zoover zal de bepaling het op 1 Februari e.k. niet gebracht hebben.

Bij de beoordeeling der Hague Rules geldt voor Nederlandsche belanghebbenden een speciale overweging. Ik bedoel het Nederlandsche Ontwerp Zeerecht, thans bij de Kamer aanhangig. Een rechtsgeleerde, die zijn sporen op het gebied van wetgeving heeft verdiend, verwerkte erin de bouwstoffen, die in de laatste decennien van verschillende zijden waren aangebracht. Het is een juridisch weldoordacht werk. Kringen uit handel en verkeer hebben er hun instemming mee betuigd en op spoedige behandeling bij de Kamer aangedrongen.¹⁾ De Hague Rules nu passen zich bij dit Ontwerp niet aan. Voor hun onbelemmerde werking zou op verschillende plaatsen wijziging van het Ontwerp noodig zijn. Is de haastige poging der Hague Rules dit offer waard? Konden de regels de door hen beoogde eenheid en zekerheid scheppen, de keuze zou moeilijk zijn. Thans is zij dit zeker niet. De Hague Rules, als gebrekkige poging tot internationale rechtsstelling, mogen niet de aandacht van Nederlandsche belanghebbenden van het nationale ontwerp afleiden.

De opmerking wordt gehoord, dat de Hague Rules minder ver gaan in de beperking der contractsvrijheid dan het Ontwerp-Molengraaff.

Wat is hiervan waar? Want uiteraard verdient het geen aanbeveling partijen bij de vervoer-overeenkomst meer in haar vrijheid te beperken, dan voor een billijke belangen-regeling strikt noodig is. De bepalingen waarop het aankomt zijn:

Van het Ontwerp Molengraaff, art. 470:

„Het staat den vervoerder niet vrij te bedingen, dat hij „niet of niet dan tot een beperkt bedrag aansprakelijk is „voor schade, veroorzaakt door onvoldoende onderhoud, „uitrusting of bemanning van het vervoermiddel, door des- „zelfs ongeschiktheid tot het overgeekomen vervoer, of „door verkeerde behandeling of onvoldoende bewaking van „het goed. Bedingen van die strekking zijn nietig.”

benevens de strafbepaling van art. 517c:

„Cognossementen, waarvan de inhoud in strijd is met „het woorschrift van artikel 470, eerste lid, mogen in „Nederland niet worden afgegeven.”

„Indien hiermede in strijd is gehandeld, wordt hij die „het cognossement heeft onderteekend, alsmede degene te „wiens behoeve hij dit bevoegdelijk heeft gedaan, gestraft „met eene geldboete van ten hoogste vijf duizend gulden.”

Van de Hague Rules, art. III 1:

„The carrier shall be bound before and at the beginning „of the voyage to exercise due diligence to

- „a) make the ship seaworthy;
- „b) properly man, equip and supply the ship;
- „c) make the holds, refrigerating and cool chambers, „and all other parts of the ship in which goods „are carried, fit and safe for their reception, car- „riage and preservation.”

en art. III 2:

„The carrier shall be bound to provide for the proper „and careful handling, loading, stowage, carriage, custody, „care, and unloading of the goods carried.”

In eenigszins andere bewoordingen dus dezelfde gedachte. En begrijpelijk. Zoowel het Ontwerp-Molengraaff, als de Hague Rules, ontleenen de betreffende bepalingen aan de in de Nieuwe Wereld ter zake geldende wettelijke regelingen. Toch bestaan er tusschen beiden kleine verschilpunten:

¹⁾ Vreemd genoeg heeft het Ontwerp in de Nederlandsche vertegenwoordigers ter Haagsche Conferentie zwakke pleitbezorgers gevonden. Toch had het als jongste schepping op het gebied van het zeerecht en als brug tusschen Engelsche en continentale opvattingen beter wellicht dan een Engelsche dominiale wetgeving bij de besprekingen tot voorbeeld kunnen strekken.

1. Voor de onder art. 470 van het Ontwerp-Molengraaff vallende schadekansen is de vervoerder onvoorwaardelijk aansprakelijk. Voor alle anderen kan hij met een enkel woord het risico op den lading-eigenaar overdragen. Hij kan natuurlijk ook de „exempted perils” uitdrukkelijk in zijn cognossement opsommen, zooals dat thans gebruikelijk, en onder het bestaande recht noodzakelijk is. Maar welke methode hij ook prefereert, aan de volle werking van art. 470 kan geen afbreuk worden gedaan.

Of hetzelfde van art. III 1 en 2 der Hague Rules kan worden gezegd, is niet zeker. Immers de Hague Rules gaan, in navolging der Amerikaansche en Engelsche dominiale wetgeving, van een andere methode uit. Zij sommen niet alleen uitdrukkelijk de schadekansen op, waarvoor de vervoerder *wel*, maar ook die, waarvoor hij *niet* aansprakelijk is. Een eigenaardige methode om de taart van het risico in tweeën te deelen! Conflicten kunnen niet uitblijven. De vraag is dan: zijn de „exempted perils” te verstaan onder het voorbehoud, dat de vervoerder aan zijn uitdrukkelijke vastgestelde verplichtingen heeft voldaan? De Harter Act en de New Zealand Act maken dit voorbehoud uitdrukkelijk. De Hague Rules doen dit alleen bij het in art. IV 1 genoemde geval. Als men hieruit mag afleiden, dat het voor de onder art. IV 2 en 3 genoemde gevaren niet geldt, dan doet zich hier een verschil met Molengraaff's Ontwerp voor. Men denke h.v. aan brandschade, ontstaan ten gevolge van verkeerde stuwage. Volgens het Ontwerp Molengraaff is de vervoerder voor de schade aansprakelijk, volgens de Hague Rules zou dit dan niet het geval zijn. Maar als dit verschil werkelijk bestaat, dan is het een verschil, dat geenszins voor de Hague Rules pleit. Immers het is in hooge mate onbillijk voor den eigenaar van het goed.

In dit verband terloops de toevoeging dat voor de z.g. „latent defects” de vervoerder noch onder de Hague Rules noch onder Molengraaff's Ontwerp aansprakelijkheid behoeft te aanvaarden.

2. De regeling der Hague Rules betreft alleen de verhouding tusschen vervoerder en cognossementhouder. Die onder Molengraaff's Ontwerp ook die tusschen vervoerder en bevrachter. Maar het verschil lijkt grooter dan het is. Het vervoer van goederen over zee toch geschiedt steeds onder cognossement, onverschillig of dit vervoer plaats grijpt ter uitvoering eener bevrachtingsovereenkomst of niet. Eventueel wordt één cognossement afgegeven, voor de geheele lading. Als de Hague Rules een integreerend bestanddeel uitmaken van het cognossement, dan bepalen zij daardoor dus tevens de verhouding tusschen reisvervrachter en bevrachter.

De eenige meerdere vrijheid, die de Hague Rules den reeder hier laten, is de vrijheid om bij het afsluiten van een time-charter zijn aansprakelijkheden anders te regelen. Tegenover houders van scheeps-cognossementen blijft hij dan wel op den grondslag der Hague Rules aansprakelijk, maar tusschen reeder en tijdsbevrachter kan later een verrekening op andere basis plaats vinden van de door het schip betaalde ladings-claims.

Stelt de practijk werkelijk op deze meerdere vrijheid prijs, dan zou het Ontwerp Molengraaff op dit punt gewijzigd moeten worden. Men vergete echter niet, dat art. 470, zelfs al werd het ongewijzigd wet, afwijkende bedingen uit het time-charter moeilijk zou kunnen weren. De strafbepaling van art. 517c ziet dan ook alleen op cognossementen.

3. De dwang-aansprakelijkheid van den vervoerder onder de Hague Rules geldt alleen gedurende het verblijf der goederen aan boord van het schip (art. Ie). Die onder het Ontwerp Molengraaff geldt vanaf de inontvangstneming tot de aflevering van het goed. Dus verschil, als de goederen vóór de inlading in ontvangst worden genomen („received for shipment” cognossementen), en niet „uit het schip”, maar

„op den wal” worden afgeleverd. Of de meerdere vrijheid, die de Hague Rules op dit punt den vervoerder laten, voor den handel billijk is, laat ik daar. M.i. bestaan er meer gegronde motieven tot beperking van de aansprakelijkheid des vervoerders voor goed aan boord, dan voor goed op den wal. Maar dit ter zijde. Als de vervoerder van deze meerdere vrijheid gebruik maakt, zal zijn aansprakelijkheid voor het goed, dat hij onder zich heeft, een andere zijn, al naar gelang de goederen zich in het schip of op den wal bevinden. Dit brengt allerlei moeilijkheden met zich. Een ontvanger meldt zich aan de loods, vindt zijn goed beschadigd of ontdekt een manco. Moet hij nu, voor een beroep op de Hague Rules, eerst bewijzen of aannemelijk maken, dat de beschadiging of diefstal plaats greep nadat de goederen waren ontvangen „on the ship's tackle” en voordat zij waren gelost „from the ship's tackle”? Of berust de bewijslast op den vervoerder? Het bewijs zal vaak moeilijk zijn.

Mij dunkt, de regeling onder het Ontwerp-Molengraaff werkt billijker en practischer.

4. De Hague Rules voorzien in de mogelijkheid tot opheffing der dwangaansprakelijkheid in speciale gevallen. Wij zagen reeds, dat de desbetreffende bepaling (art. V) minder gelukkig uitviel. Maar haar bedoeling was goed.

Het Ontwerp Molengraaff kent een dergelijke voorziening niet. Wellicht ten onrechte.

Geen neger zoo zwart, of hij heeft blanke tanden. Geen minder geslaagde Hague Rules, of zij bevatten bepalingen, die waard zijn tot gelding te komen. In de eerste plaats, de regeling der dwangaansprakelijkheid van den vervoerder, welke wij zoo juist bespraken. Naar wij zagen, past zij zich vrijwel aan die van het Nederlandsche Ontwerp aan. Kan men met haar tot internationale eenvormigheid geraken, nemen handel, bankiers en assuradeuren met de regeling genoegen, en zijn de reeders bereid zich daaraan te onderwerpen, dan kunnen de cognossemmenten van lange, verwarde en onduidelijke stukken worden tot klare, overzichtelijke papieren, zonder lange reeks van fijn gedrukte bevrijdings-clausules. In de tweede plaats, de bepaling betreffende de „received for shipment” cognossemmenten. In de derde plaats die betreffende de beperking van de aansprakelijkheid des vervoerders tot een zeker maximum per collo of éénheid.

Als de „Hague Rules”-poging mislukt, moge dan de Haagsche conferentie in deze bepalingen het loon van haar arbeid vinden. Zij zijn waard, dat er in de nationale wetgevingen een plaats aan wordt ingeruimd.

C. C. GISCHLER.

DE WERKLOOSHEIDSVZERZEKERING EN DE WERKGEVERS.

Nu mij bleek, dat de redactie er prijs op stelt nog enkele nadere beschouwingen mijnerzijds te ontvangen over bovenstaand onderwerp, naar aanleiding van wat Mr. B. J. M. van Spaendonck daarover in het vorige nummer heeft geschreven, wil ik gaarne nog het volgende opmerken.

Mr. v. S. is het met mij eens, dat de normale werkloosheid een bedrijfsverschijnsel is, maar heeft bezwaar tegen mijn stelling, dat de werkgevers daarom de premie zouden moeten betalen.

Ik meen, dat, waar de werkgevers in de tegenwoordige maatschappelijke omstandigheden de uitsluitende eigenaars, althans de beheerders van het bedrijf zijn en de winsten van het bedrijf hun ten goede komen, zij ook de noodzakelijke onkosten moeten betalen; waartoe, op de gronden door mij ontwikkeld, behoort het verleen van een redelijken onderstand aan de arbeiders, die tot hun bedrijf behooren, maar die zij tijdelijk niet in hun dienst noodig hebben.

De heer v. S. zegt, dat ook, indien de arbeiders geheel of gedeeltelijk in de kosten der verzekering bijdragen, evengoed kan gezegd worden, dat de werk-

loosheidsverzekering door het bedrijf wordt betaald. Immers, die bijdrage der arbeiders moet worden voldaan uit het, in het bedrijf verdiend, loon en de loonen zijn daar dan ook op berekend. Men vergelijkte ten bewijze daarvan maar de hoogere loonen in de bouwvakken, waar een groote werkloosheid-frequentie valt te constateeren, met de loonen der metaalbewerkers, waar in normale omstandigheden weinig werkloosheid voorkomt.

Ik wil van deze quaestie geen theoretisch geschilpunt maken. Indien het juist is, dat de werkgever bij zijn loonbepaling rekening houdt met de premie, die de arbeider voor zijn werkloosheidsverzekering moet betalen, dan zou hij die premie toch evengoed direct kunnen betalen en het loon naar evenredigheid verminderen.

Maar hierbij rijzen twee vraagpunten: ten eerste, is het wel waar, dat bij de loonbepaling steeds op de kosten der werkloosheidsverzekering wordt gerekend; en ten tweede, kan de werkgever aannemen, dat dit deel van het loon, hetwelk hij dus voor de werkloosheidsverzekering bestemt, inderdaad tot zijn recht komt?

Ik wil geenszins betwisten, dat van de hooge loonen der bouwvakarbeiders een behoorlijke premie voor de werkloosheidsverzekering zou kunnen worden afgezonderd; maar in mijn vorig artikel betoogde ik juist, dat dit in de practijk niet gebeurt. Nu kan de heer v. S. wel zeggen, dat dit toch gewenscht ware, en bij een wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering dit ook moet worden bereikt, maar ik vraag aan de werkgevers, of zij meenen, dat dit inderdaad bereikt zal worden? De heer v. S. wijst er terecht op, dat onze sociale verzekering, voor zoo veel die reeds bestaat, een andere richting uitgaat.

Het is, zooals ik de vorige maal betoogde, daarom te verwachten, dat, als de werkgevers zelve de zaak niet anders aanpakken, de bijdragen van de arbeiders zullen blijven voor wat zij zijn en dat de werkgevers verplicht zullen worden een gelijke bijdrage in de kassen van de arbeiders te storten, terwijl het Rijk en de Gemeenten de rest van de noodige gelden telkenmale zullen moeten bijpassen. Die gelden worden toch ook weer mede door de werkgevers opgebracht!

Deze gang van zaken zou mij uit een verzekerings-oogpunt en algemeen sociaal oogpunt minder wenschelijk voorkomen en is ook niet in het belang der werkgevers. Daarom heb ik er bij de werkgevers op aangedrongen, zich tijdig rekenschap te geven hoe zij zich op de beste en meest economische wijze met de verzekering zouden kunnen bemoeien. En dat is, naar mijn stellige overtuiging, slechts op deze wijze, dat zij zelve — en uitsluitend zij zelve — de kosten dragen; waartegenover zij gerechtigd zouden zijn, zij het ook (volgens het plan Posthuma-Kupers) met medezegenschap der arbeiders, het beheer over de verzekering te voeren.

Lettede op de mij ten dienste staande ervaring, meen ik te mogen onderstellen, dat de georganiseerde werkgevers het beheer der verzekering beter zouden kunnen voeren dan de arbeiders. De arbeiders worstelen thans voortdurend met uitgeputte kassen, waardoor zij niet in staat zijn de tegenover haar leden aangegane verplichtingen na te komen. Een „verzekering” zonder voldoende fondsen of garanties is geen verzekering.

Ik betoogde, dat de wijze, waarop thans de verzekering centraal wordt bestuurd, niet meer beheerscht wordt door de eischen van een gezonde verzekerings-techniek, maar door het spel der politieke krachten. Een vertegenwoordiging van de werkgevers in de Rijkscommissie van advies voor de werkloosheidsverzekering zou, zoo zeide ik, daaraan niets veranderen. Het bewijs voor de juistheid van wat ik daarover zei, werd sedertdien geleverd, doordat in die Rijkscommissie de groote meerderheid der zoogenaamde „vertegenwoordigers van Rijk en Gemeenten” bezwaar had tegen een voortzetting gedurende het jaar 1922 van

de wijze van steun aan de kassen, die in 1921 is gevolgd; maar nauwelijks had die Commissie haar advies (dat trouwens reeds afweek van het gevoelen van de genoemde vertegenwoordigers van Rijk en Gemeenten) aan den Minister uitgebracht, of een der leden der Commissie, de heer Van den Tempel, hield een interpellatie in de Tweede Kamer om van den Minister de verzekering te vragen en te verkrijgen, dat de Regering de in 1921 gevolgde wijze van steun aan de kassen ook in 1922 zou voortzetten.

Op het door Mr. v. S. te berde gebrachte „paedagogische” element, n.l., dat de premiebetaling door den arbeider diens spaarzaamheid zou bevorderen, ga ik niet verder in. De spaarzaamheid te bevorderen is natuurlijk op zichzelf zeer goed, maar men behoort ter bevordering van de spaarzaamheid den arbeider geen lasten op te leggen, die redelijkerwijze niet op hem gelegd mogen en uit praktische overwegingen niet op hem gelegd moeten worden. Dat het blijven betalen van de premie door den arbeider noodzakelijk zou zijn om diens eigenbelang bij een zuinig beheer der verzekering te prikkelen, heb ik uitvoerig weersproken in mijn artikel „Wettelijke Werkloosheidsverzekering”, verschenen in het tijdschrift „Sociale Voorzorg” van Oct. 11., waarnaar ik verder, ook voor enkele andere details, belangstellenden mag verwijzen.

Dr. J. VAN HETTINGA TROMP.

Amsterdam, 2 Dec. '21.

LONDENSCHÉ CORRESPONDENTIE.

De schadevergoedingskwestie in een impasse; Winston Churchill en Sir Edward Mackay Edgar over dit vraagstuk; de toestand in de industrie; de geldmarkt; de samenstelling der binnenlandse staatsschuld; de spoorwegen en het vervoer langs de wegen.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 3 December 1921:

The Reparations Question continues to hold the field. The visit of Dr. Rathenau, following so closely on that of Herr Stinnes, has set tongues wagging, and has raised expectations, which, to say the least, are premature. On Thursday there occurred a sensational rise in the mark, which has not been completely maintained, though it is proof enough of the fact that one at least of the factors depressing the mark to-day is the fear of what may happen next month, unless some new arrangement is come to. Meanwhile, is there any chance of such a new agreement?

So far as the January and February payments are concerned, it is now clear that nothing has changed. On the contrary, only this morning there appears a renewed threat from the Reparations Commission to the German Government. Nor is there the least reason to suppose that, insofar as Dr. Rathenau's visit is connected with the raising of cash in London, he has been successful. On the contrary, I am able to state, on absolutely unimpeachable authority, that bankers in London have not, and so far as one can see at the moment of writing, will not, advance one penny to the German Government. We have in fact reached a deadlock. The Reparations Commission insists on the January payments before it will discuss terms, the money market wants to see the terms of future payments before it will advance the January instalment. The optimism of the outside speculator is quite unjustified, insofar as the immediate position is concerned. The statements attributed to Sir John Bradbury, that he was in favour of a two years postponement, were not uttered by him: in fact, he has been giving interviews to the Paris Press, which in effect come to the result that at all costs, the unity of the Allies must be preserved. Insofar as there is any authority for the proposals, it is that of the Government journalists, who have been flying kites, to see how the public would stand a change.

All this is not the same thing as saying that no agreement will not in the end be reached. The Cabinet is certainly discussing the subject, and presumably the Chancellor of the Exchequer has not been having prolonged conversations about the weather with his German visitor. But I must repeat my statement of last week, that optimism at the moment is quite out of place: and that things may get very much worse yet before a sane solution is at last adopted. The Liberal and Labour Press are already regarding Reparations as killed: I hope your readers will not be led into any such assumption.

We have had two very remarkable statements on the subject from prominent public men this week. The first was by Mr. Winston Churchill, who, on this subject at any rate, is far in advance of his colleagues in courage. He again demanded an entente between England, France and Germany for the purpose of rehabilitating Europe, and expressed his pleasure that the „nonsensical froth” which had been talked about the sums Germany could pay was giving way to more modest ideas. On Thursday, there appeared an interview with Sir Edward Mackay Edgar, who is a partner in the well-known firm of Sperling Bros. and who as the main proprietor of the „Saturday Review” has scored a coup by bringing Mr. Hartley Withers from the „Economist” to his journal. He also insisted on the fatal consequences to this country of a complete collapse of Germany, emphasising that the activity in Germany was no more indicative of prosperity than the consumptive's flushed cheeks were evidence of health.

In all other respects, there is nothing to report. The trade depression may be lifting, but there is little sign of more business. The figures of unemployment are still on the increase. The figures of those fully unemployed have risen from 1.816.000 on Nov. 18 to 1.832.000 on Nov. 25. Though this merely means that some of those who were previously out of benefit have now reregistered to get the benefit of the dole again for a second time, but were trade really definitely mending, the net figures would be falling. It is true that there appears a sectional improvement here and there. Thus the hosiery trade has turned the corner, and is said to be fully employed. Here stocks in retailers hands were allowed to fall to a very low level, and the cold snap has caught the shopkeepers unprepared. In the cotton industry, however, things appear to be as bad as ever, and though certain branches of the woollen industry appear to be busy, the cancellation of German orders has left a bad effect. In the Iron and Steel Trades four more furnaces have been relit on the N. E. Coast, but the Sheffield trades do not seem to have much life. The shops appear to be pleased with the Christmas trade, but this is probably largely kite-flying. With more than one million persons out-of-work, it would be a miracle if the retail trade as a whole were doing really well.

Extreme ease still prevails in the money-market. The Government asked for £50 mills. of tenders this week. £67 mills. were applied for, and the average price is £3/12/0,07, which is 2 s. 2 d. less than last week. The rumours as to Reparations gave the Stock Exchange a fillip on Thursday, but the markets as a whole show no very great signs of activity. There is a certain capriciousness about the investor at present, which it seems to be quite impossible to weigh beforehand, with the result that underwriters find themselves sometimes with as much as 80 pCt. of the issue remaining on their hands.

A new White Paper issued yesterday examines the composition of the internal debt of the country, other than Treasury Bills and Ways and Means Advances. As a result of conversion of short dated into longer-dated paper, the aggregate of the longdated paper has risen. At the end of September

the total was £5.307.000.000, as compared to £5.180.000.000 at the end of the last financial year. At the same time, the amount of debt maturing within the next few years has been cut down, so that the difficult years before us have been lightened at the expense of the more remote future. The amount of debt which will not mature until after March 31—1930 has been increased by £241 mills. The amounts as they will now mature are:

1922—3	£ 169	mills.
1923—4	„ 245	„
1924—5	„ 158	„
1925—6	„ 46	„
1926—7	„ nil	„
1927—8	„ 355	„
1928—9	„ 485	„
1929—30	„ 165	„
1930—90	„ 3.633.380.000	

The railway companies, having been unsuccessful in their attempt to include the right to operate road vehicles in the Railway Act, are now about to try to obtain the powers they desire by means of special bills. Thus the North-Western group is to introduce a bill to this effect shortly. The proposal is already causing much concern to existing interests, who fear that the railways will monopolise an industry which is growing in importance. It is stated that traffic rates will undergo a sharp cut in the near future. It is at any rate recognised on all hands that the existing level of rates is much too high in the present state of trade.

AANTEEKENINGEN.

Indexcijfers van de werkloosheid. — Ten gevolge van de late ontvangst van de gegevens van een aantal vakorganisaties was het Centraal Bureau voor de Statistiek gedurende geruimen tijd niet in de gelegenheid recente gegevens over de werkloosheid te publiceren. In den laatsten tijd komen de opgaven eerder in, alhoewel nog niet zoo vlug als gehoopt mocht worden. Blijft de verbetering in dit opzicht aanhouden, dan hoopt het Bureau voorloopig elke maand gegevens over twee maanden te kunnen publiceren, waardoor de achterstand spoedig zal zijn ingehaald.

Thans maakt het Bureau de volgende indexcijfers ¹⁾ van de werkloosheid onder pl.m. 400.000 arbeiders over Augustus bekend. Ter vergelijking drukken wij daarbij de cijfers voor de eerste zeven maanden van 1921 en die over 1920 af.

Beroepsgroepen.	Indexcijfer der werkloosheid.									
	1920.	Januar. 1921.	Febr. 1921.	Maart 1921.	April 1921.	M-i 1921.	Juni 1921.	Juli 1921.	August. 1921.	
Aardew., glas, steen, enz.	2,9	14,0	16,1	13,2	11,8	8,1	5,3	4,1	4,2	
Diamant, enz.	51,8	86,1	88,2	87,3	90,6	90,9	93,2	86,8	77,1	
Drukkerijbedrijven	0,9	1,4	1,9	2,3	2,7	3,2	3,1	3,2	3,9	
Bouwbedrijven	6,2	14,3	10,5	6,6	4,7	3,7	2,8	3,0	3,0	
Hout, kurk, stroo	3,7	11,6	13,2	11,1	3,7	6,5	5,7	5,6	5,8	
Kleding, enz.	2,2	11,6	8,2	3,5	1,6	1,2	1,6	1,7	2,1	
Leder, enz.	2,7	19,4	13,5	7,9	4,2	1,5	1,0	0,8	0,6	
Steenkolen, turf.	0,6	0	0,2	1,3	0,1	0,03	0,5	0,7	7,2	
Metaal, scheepsbouw	1,5	4,1	5,2	5,1	5,1	5,5	5,2	5,1	5,7	
Textiel	3,2	7,9	14,8	13,9	13,0	10,8	8,1	5,0	3,2	
Voedings- en genotmid. w.o. Sigarenmakers	12,4	23,5	27,5	22,8	15,3	11,0	9,2	7,6	8,2	
Landbouw	5,5	22,1	16,3	11,4	9,3	4,3	3,1	5,8	5,2	
Visscherij en jacht	7,7	46,3	33,1	25,2	19,2	5,1	3,6	3,0	0,6	
Warenhandel	0,1	0	0,5	0,8	0,5	0,5	0,7	0,4	0,5	
Verkeer	5,0	13,4	13,7	13,7	11,1	8,6	6,7	5,4	5,1	
Vrije beroepen	0,8	0,8	1,0	1,1	1,1	1,2	1,3	1,3	1,4	
Overige groepen	3,4	8,2	9,8	8,2	8,2	6,4	4,6	3,7	3,3	
Het Rijk. (zonder diamant- bewerkers)	5,8	13,8	13,5	9,6	9,2	7,7	6,6	6,2	6,0	
	4,6	11,9	11,7	9,5	7,6	5,7	4,6	4,2	4,3	

¹⁾ Het indexcijfer der werkloosheid geeft de verhouding weer (in pCt.) tusschen het werkelijk aantal dagen werkloosheid per week en het totaal aantal dagen, gedurende welke alle personen, van wie de werkloosheid is nagegaan, ten hoogste in een week werkloos hadden kunnen zijn (d.i. 6 maal het aantal personen).

Kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te Amsterdam. ¹⁾ — Dezez dagen werd gepubliceerd het indexcijfer voor de kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te Amsterdam in September 1921. Gelijk bekend berekent het Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam sinds Juni 1920 het indexcijfer op den grondslag van de bij het onderzoek in Maart 1920 vastgestelde uitgaven en prijzen. Deze worden dan gelijk 100 gesteld en de verdere driemaandelijkse resultaten worden in procenten hiervan uitgedrukt. De oorspronkelijke wijze van berekening — vergelijking met het indexcijfer geldende voor de periode 1911—1913 — is met het cijfer voor September 1920 gestaakt.

De artikelen, waarvan het bureau den prijs nagaat, worden in twee groepen verdeeld. De eerste omvat de voedingsartikelen, de tweede kleding, schoeisel, huis-huur, brandstof, gas en electriciteit, poetsartikelen en wasch, fondsgelden en verzekering, contributie en periodieken, tabak, sigaren en dranken, instandhouding huisraad, ontspanning, tram en diversen. Belastingen worden buiten rekening gelaten. Hieronder volgt een overzicht op grond van de door het Bureau gepubliceerde cijfers samengesteld.

	Voeding	Rest	Totaal	Stijging en daling in perc. sedert Mrt. '20		Indexcijfer
				Voeding	Rest	
Gemiddelde weke- lijksche uitg. per gezin- seenheid ²⁾ in gulden in Mrt. '20	f 5.56 $\frac{1}{2}$	f 5.70 $\frac{1}{2}$	f 11.27			100
Bedragen, welke p. gezinseenheid zouden zijn uitgegeven, indien besteed aan hetzelfde als in Mrt. 1920, in:						
Juni 1920....	f 5.75 $\frac{1}{2}$	f 5.78 $\frac{1}{2}$	f 11.54	3.4	2.4	102.4
Sept. 1920....	„ 6.20	„ 5.83	„ 12.03	11.4	6.8	106.8
Dec. 1920....	„ 6.15	„ 5.54	„ 11.69	10.5	3.7	103.7
Maart 1921....	„ 5.83	„ 5.23 $\frac{1}{2}$	„ 11.06	4.8	- 1.8	98.2
Juni 1921....	„ 5.88	„ 5.08 $\frac{1}{2}$	„ 10.96 $\frac{1}{2}$	- 5.7	- 2.7	97.3
Sept. 1921....	„ 5.43	„ 5.07	„ 10.50	- 2.4	- 6.8	93.2

Het Bureau licht hen als volgt toe:

De berekening van het indexcijfer der kosten van het levensonderhoud, op grondslag van de tijdens het budgetonderzoek van Maart 1920 voor elk onderdeel van het budget genoteerde uitgaven, wees uit, dat voor September 1921 een daling van 6,8 pCt. sedert genoemde maand is ingetreden. Bij de vorige berekening, over Juni 1921, werd reeds een daling, sedert Maart 1920, van 2,7 geconstateerd; de dalingsbeweging nam dus een grooteren omvang aan en wel van 4,2 pCt. sedert Juni 1921, terwijl de daling in Juni 1921 sedert Maart 1921 slechts 0,9 pCt. bedroeg. In Sept. 1920 had de stijging met 6,8 pCt. boven het peil van Maart 1920 het hoogste punt bereikt; de daling van Sept. 1920 tot Sept. 1921 bedraagt dan ook 12,7 pCt. Men bedenke echter voor het beoordeelen van deze cijfers, dat de belasting buiten de berekening is gelaten.

Voor het eerst is thans ook de voeding beneden het peil van Maart 1920 gedaald en wel met 2,4 pCt. De voeding vertoonde in Juni 1921 nog een stijging van 5,7 pCt., zoodat voor dit gedeelte van het budget de prijsverlaging van de laatste maanden een grooteren invloed heeft gehad dan voor het totaal der uitgaven (een vermindering sedert de vorige driemaandelijkse periode met 7,7 pCt.). In sterke mate heeft de verlaging van de broodprijzen daartoe bijgedragen. Den grootsten invloed heeft echter de groep aard-appelen uitgeoefend en wel als resultaat van de volgende omstandigheid: in Juni 1921 waren van dit artikel alleen zeer dure nieuwe soorten verkrijgbaar, zoodat deze groep toenmaals een vrij groote stijging vertoonde. Waar nu in September de buitengewone seizoenprijzen voor normale hadden plaats gemaakt, kreeg de groep begrijpelijkerwijze

¹⁾ Zie pgn. 784, jaargang 1920.

²⁾ De herleiding tot gezinseenheden geschiedt aldus, dat de man geldt voor 1, de vrouw voor 0,9, een kind in het eerste levensjaar voor 0,15, in het tweede voor 0,2, in het derde voor 0,3 volwassene en zoo geleidelijk opklimmende met 0,05 voor elk leeftijdsjaar.

een veel geringer aandeel in het totaal der uitgaven (47 cent per eenheid per week tegen 90 cent in Juni), hetwelk dan ook zijn uitdrukking vond in een sterke procentueele daling (van 93 pCt. boven Maart 1920 tot 1,4 pCt. daarboven), die echter in de werkelijkheid vermoedelijk niet zoodanigen omvang heeft aangenomen, omdat het verbruik van de dure aardappelen in Juni j.l. waarschijnlijk door den hoogen prijs naar evenredigheid minder zal zijn geweest dan in Maart 1920. Enkele andere groepen hebben insgelijks een daling ondergaan, evenwel een geringere: vleesch, door de in Juli ingetreden vermindering der prijzen van bevroren vleesch, visch, suiker, kruidenierswaren (koffie, specerijen, snoeperij), fruit. Daarentegen vertoonen een viertal groepen een stijging: grutterswaren, door de erwten en boonen van den nieuwen oogst, melk, kaas, eieren en groenten. De groep vetten is zoo goed als onveranderd gebleven, doordat de stijging op natuur- en kunstboter teniet gedaan werd door prijsvermindering van rundvet.

Van de overige posten van het budget zijn kleeding en schoeisel ditmaal slechts weinig in prijs gedaald. De prijsvermindering van petroleum was oorzaak, dat de daling der groep brandstoffen, die de vorige maal reeds geconstateerd kon worden, zich heeft voortgezet. De post instandhouding van huisraad is eenigszins verminderd door verlaging van sommige artikelen, zooals behangselpapier, vloerzeil, sponzen, dweilen. De post wasch- en poetsartikelen daarentegen heeft een stijging ondergaan, welke aan prijsverhooging der zachte zeep moet toegeschreven worden. De post huishuur vertoont insgelijks een stijging, die echter ditmaal binnen veel engere grenzen blijft dan over de vorige periode.

INGEZONDEN STUKKEN.

DE BOTER- EN KAASWET.

De heer J. A. Geluk, Secretaris van den Algemeenen Nederlandschen Zuivelbond, schrijft ons:

In *Economisch-Statistische Berichten* No. 306 van 9 November 1921 komt een artikel voor over bovenvermeld onderwerp van den heer G. J. Blink. Een gedeelte van dit artikel, n.l. waar schrijver de practijk van het ontwerp, voor wat betreft de boter, behandelt, geeft mij aanleiding uwe Redactie eenige ruimte te verzoeken, daar ik meen, dat de heer B. hier een verkeerdt licht op de zaak werpt.

De heer B. zegt hier o.m.: „Over deze kwestie (dit is het wettelijk verbod van uitvoer van ongecontroleerde boter en de verruiming van de gelegenheid om tot de botercontrole te worden toegelaten) nu wordt door een zeker gedeelte van de zuivelindustrie een groot misbaar gemaakt. Men stelt het thans voor, alsof tot heden bij de botercontrolestations slechts boterbereiders aangesloten zijn geweest van het allerhoogste gehalte, een soort van heiligen en alsof de Minister er misdadigers en knoeters bij wil halen. Een ieder, die met botercontrole van nabij iets te maken heeft gehad, weet welk een onzin dit is. En elkeen weet, dat als de botercontrolestations gebaseerd zijn op de eerlijkheid der aangeslotenen, dat dan het controlestelsel niets waard is. Want controle is er voor de oneerlijken. En met een beroep op hun goede trouw komt men bij dezen niet ver.”

Wanneer de zaak inderdaad was, zooals de heer B. het hier met eenige groote woorden wil voorstellen, dan was de beweging, die er tegen het wetsontwerp, speciaal wat betreft de boter, gaande is, inderdaad onzin. Maar zoo is het niet.

De boterbereiders, die tot nog toe bij de botercontrole zijn aangesloten, zijn niet allen van het allerhoogste gehalte en nog veel minder zijn het heiligen, het wordt ook zoo niet voorgesteld, doch het zijn menschen, van wie men uit den aard van hun bedrijf verwachten mag en wier handelingen, vóórdat zij tot de botercontrole toegelaten werden, recht gaven tot deze verwachting, dat zij in de botercontrole een instituut zagen, dat den goeden naam van hun product in het buitenland zou beschermen en zou het dit doen, dat zij er dan zelve toe hadden mede te werken, den naam van dit instituut hoog te houden. Het spreekt vanzelf, dat deze verwachting wel eens is beschaamd; er zijn altijd elementen geweest, al zijn het dan ge-

lukkig uitzonderingen gebleven, die, nadat ze eenmaal tot de controle waren toegelaten, zich niet hebben onttien om, varende onder die vlag, het met de eerlijkheid niet zoo nauw meer te nemen, en dit is voor de eerlijke producenten en handelaren steeds een aanwijzing te meer geweest om voorzichtig te zijn bij het toelaten van nieuwe leden tot de botercontrole.

De controle is er voor de oneerlijken en met hun beroep op hun goede trouw komt, men bij dezen niet ver, zegt de heer B. Wanneer men oneerlijken moet controleeren en een beroep op hun goede trouw dus geen gewicht in de schaal legt, dan moet het controlestelsel, dat men toepast, zoodanig zijn, dat fraude absoluut uitgesloten is, en dit nu is juist de groote moeilijkheid bij de botercontrole. Een controle op een product, dat uit zoovele bereidplaatsen voortkomt, op zooveel verschillende wijzen verhandeld en verpakt wordt, en welke controle niet door eenvoudige waarneming kan geschieden, doch in een laboratorium moet plaats vinden, kan niet anders zijn dan een controle op steekproeven, hetgeen dan ook bij de boter inderdaad het geval is. Heeft men bij deze controle geen houvast aan den persoon van den gecontroleerde zelf, doordat men bij hem niet den vooropgezetten wil aanwezig kan achten om aan de gestelde voorschriften te voldoen, dan komt het controlestelsel op losse schreeven te staan, en heeft een deel van zijn waarde verloren.

Dit nu is hetgeen de coöperatieve producenten in het algemeen zoo sterk bevreesd maakt voor de richting, welke de regeering thans uitgaat. De hooge mate van zekerheid, welke zij met het huidige stelsel der botercontrole hebben, is hun te veel waard, dan dat zij deze in de waagschaal willen stellen voor een wettelijk voorschrift, waardoor iedereen, die boter exporteeren wil, zich onder controle stellen moet en deze dus ook de elementen, aan wie men tot nog toe het Rijkmerk niet toevertrouwd, zal moeten opnemen. Hiertoe is dan ook de gelegenheid geopend in het te Leiden opgerichte botercontrolestation. In de voor dit station geldende voorschriften tot toelating worden geen andere voorwaarden omtrent den persoon gesteld, dan dat hij boterproducent of handelaar is en de bevoegdheid heeft verbintenissen aan te gaan. De garantie, welke men van het product dergenen zal kunnen geven, die onder dit station zullen ressorteeren, berust dus uitsluitend op een bedrijfscontrole, en deze biedt om de bovenvermelde redenen geen voldoende zekerheid om het Rijkmerk dezelfde waarde te doen behouden die het thans heeft, te meer niet waar bij het Leidsche station juist degenen terecht zullen komen, die de gewone botercontrole te gevaarlijk acht om in haar gelederen op te nemen.

Intusschen verwarre men de beteekenis van het Leidsche station niet met die van het Wetsontwerp. Hoewel wij het met den grondslag van het Leidsche station niet eens kunnen zijn, is het ons begrijpelijk, dat de Regeering het bestaan van een dergelijk station noodig acht, opdat er een gelegenheid zij, waarbij zij, die niet tot gewone botercontrole worden toegelaten, zich onder controle kunnen stellen en waardoor dus de rechtspositie dezer personen verzekerd is. Het staat dan aan deze personen altijd nog vrij zich al of niet aan de voorwaarden dezer controle te onderwerpen, ook al willen zij boter uitvoeren.

Het wetsontwerp evenwel verbiedt den uitvoer van ongecontroleerde boter en drijft dezulken dus alle naar het Leidsche station en dit moet ze ook alle, indien hun bedrijfsinrichting aan de voorwaarden voldoet, aannemen.

In dit verband dringt de vraag zich op, welk motief heeft de Regeering eigenlijk tot het voorstellen dezer wettelijke regeling geleid. Wanneer men het Leidsche station beschouwt als een aanhangsel van de Wet, dan kan men zich voorstellen, dat het gaat om de werkelijke of vermeende rechten van de margarinefabrikanten en zij, wier reputatie op het gebied van den boterhandel zoodanig is, dat er voor hen bij de

particuliere botercontrole geen plaats is. Beschouwt men evenwel het Leidsche station en het Wetsontwerp onafhankelijk van elkaar en hiervoor is ook ruimte, dan vervalt ook het zooveen genoemde motief inzake rechten der thans uitgesloten groepen.

Het eenige motief, dat dan nog gehandhaafd kan blijven is, dat men aan het buitenland zou kunnen zeggen, dat geen Nederlandsche boter de grens overgaat of zij is voorzien van het Rijkmerk. Het is echter zeer de vraag, of dit motief zooveel gewicht in de schaal legt, dat hierdoor de waarde van het Rijkmerk mag worden benadeeld. Vooral wanneer wij hierbij in aanmerking nemen, dat, zooals ook in de Memorie van Toelichting volmondig wordt erkend, er in 1914 zoo goed als geen boter werd uitgevoerd, welke niet van het Rijkmerk was voorzien, dan heeft dit motief al zeer weinig waarde. In dezen toestand is ook thans nog geen wijziging gekomen, daar aangenomen kan worden, dat 90 pCt. der boterproductie onder particuliere controle staat en van de overige 10 pCt. toch zeker nog minstens de helft in het binnenland verhandeld en geconsumeerd wordt.

De ongerepte naam van de botercontrole en het Rijkmerk is den coöperatieven producenten in het algemeen te veel waard om deze op te offeren aan een denkbeeldig voordeel; zij zijn er van overtuigd, dat de Nederlandsche botercontrole en het Rijkmerk in het buitenland een zoodanigen naam hebben, dat de onbeduidende hoeveelheid, die nog ongecontroleerd de grens over zou gaan, dien naam niet kan schaden.

Wij spraken boven alleen van de meening der coöperatieve producenten, omdat wij uit den aard der zaak daarmede het best bekend zijn. Wanneer men daarbij in het oog houdt, dat de coöperatieve producenten meer dan drie vierden der Nederlandsche boterproductie omvatten, en wij ons sterk maken, dat er ook in de particuliere zuivelindustrie en den boterhandel genoeg personen zullen zijn, die niets voor een wettelijke regeling als deze gevoelen, dan gelooven wij, dat de heer B. zich juist zou hebben uitgedrukt, wanneer hij gezegd had, dat door een groot gedeelte van de zuivelindustrie „misbaar” gemaakt werd. Wij laten het overigens aan den lezer om te beoordeelen of een actie van bona-fide producenten om een beproefd stelsel, waarbij de goede trouw een groote rol speelt, onverzwakt te handhaven tegenover een wettelijke regeling, waarbij die goede trouw naar den rommelhoek verwezen wordt, met de kwalificatie „misbaar” juist aangeduid is.

J. A. GELUK.

's-Gravenhage, 19 Nov. 1921.

DE BOTER- EN KAASWET.

De heer J. Mesdag, Directeur van het Botercontrolestation in Friesland, schrijft ons:

In een artikel onder bovenstaanden titel heeft de heer G. J. Blink in de Economisch Statistische Berichten No. 306 van 9 November, eene beschouwing ten beste gegeven, die ik niet gaarne onbesproken wil laten, vandaar dat ik u beleefd verzoek, Mijnheer de Redacteur, het navolgende in een der eerstvolgende nummers van uw Algemeen Weekblad te doen opnemen.

„Elkeen weet, zegt de heer Blink op pag. 972, 2e kolom, dat als de botercontrolestations gebaseerd zijn „op de eerlijkheid der aangeslotenen, dat dan het Controlestelsel niets waard is. Want de controle is er „om de oneerlijken en met een beroep op hun goede „trouw komt men bij dezen niet ver.”

Deze beschouwing van den geachten schrijver is zoo ver mis, dat ik, gebruik makende van een door hem gebezigde uitdrukking, zou kunnen zeggen, dat ieder die met de geschiedenis van het ontstaan van de botercontrolestations iets te maken heeft gehad, weet welk een onzin dit is.

Dit moge uit het volgende blijken.

De botercontrole is ontstaan als middel van weer van boterproducenten tegen de gevolgen van een bedrog, dat in de jaren na 1880 door sommige boter-

exporteurs op zoo groote schaal werd gepleegd, dat de Nederlandsche boter op de buitenlandsche markten niet meer tegen behoorlijke prijzen verkocht kon worden, omdat de importeurs geen vertrouwen meer stelden in de zuiverheid van de boter, die uit ons land werd ingevoerd. Dit bedrog bestond in den verkoop van mengsels van boter met margarine onder den naam van zuivere roomboter en tegen boterprijs. De hoeveelheid margarine was juist zoo afgestapt, dat wegens de natuurlijke afwisseling van de samenstelling van boter van verschillende herkomst, door scheikundig onderzoek de vervalsching niet was te be- wijzen.

Het wantrouwen drukte den prijs onzer boter op zeer gevoelige wijze en de maatregelen van tegenweer, die in de ons omringende landen achtereenvolgens werden genomen, waren ten slotte zoo, dat de uitvoer van boter in sommige tijden van het jaar hoogst bezwaarlijk werd.

Dit heeft aan de Landbouwmaatschappijen in 1900 aanleiding gegeven tot het organiseren van een zoodanige bedrijfscontrole, dat de echtheid en de onvervalschteldheid van de onder deze controle bereide boter, onafhankelijk van de scheikundige samenstelling, steeds bewezen kon worden.

Dit was een zeer strengé bedrijfscontrole, gepaard met een laboratoriumcontrole, niet zooals de heer Blink zegt voor de *oneerlijken*, maar een instelling ten bate van boterproducenten, die als zoodanig als reële zakenmensen bekend stonden, en op wier handelingen als boterproducenten een effectief toezicht kon worden uitgeoefend. In de statuten en reglementen der Controlestations is nauwkeurig omschreven aan welke voorwaarden iemand moet voldoen om te kunnen worden toegelaten tot de controle door het station uitgeoefend. Daarin is o.a. de bepaling opgenomen, dat geen boterproducent tot de controle mag worden toegelaten die, hetzij rechtstreeks, hetzij zijdelings, betrokken is bij de bereiding van of den handel in margarine, niet omdat deze personen op een lager zedelijk peil zouden staan dan een boterproducent, zooals de heer Blink den tegenwoordigen strijd in het belang van een zeer belangrijke Nederlandsche industrie meent te mogen ridiculiseeren, maar omdat bijv. een margarinefabrikant, die tevens boter maakt, door den aard van zijn hoofdbedrijf niet voldoet en niet kan voldoen aan sommige van de voorwaarden, die noodzakelijk zijn geacht om het volle vertrouwen van onze buitenlandsche afnemers in onze controle te kunnen verwachten.

De bepaling, dat niet ieder tot de controle kon worden toegelaten, de mogelijkheid om ook de bekende boterknoeiers, waaronder ook personen en firma's, die in het buitenland maar al te goed als zoodanig bekend waren, buiten de controle te houden, is een van de voornaamste oorzaken geweest, waardoor de botercontrole in het buitenland zooveel succes heeft gehad en toen in 1904 de Regeering besloot om het toezicht op de Controlestations te aanvaarden, zijn de beginselen, waarop de controle berustte, intact gebleven. De ballotage waaraan zij, die toegelaten wenschten te worden, zich moesten onderwerpen, werd toen zelfs nog verscherpt door de bepaling, dat niemand tot de controle toegelaten mocht worden, die niet ter goeder naam en faam bekend staat. De medewerking, die de Regeering aan de botercontrole verleend heeft in haren strijd tegen de knoeiers, is van zeer grooten invloed geweest op het behaalde succes, op de populariteit van de Nederlandsche Botercontrole bij de buitenlandsche belanghebbenden. Van veel nut is het geweest, dat de Regeering herkenningmerken voor onder controle bereide boter ter beschikking van de controlestations heeft gesteld onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat zij angstvallig hadden te waken tegen misbruik van de merken.

Het is dus rationeel en overeenkomstig de voorwaarden waaronder het gebruiksrecht der merken is (Voortzetting op pag. 1070).

MAANDCIJFERS.

HANDELSBEWEGING OVER DE MAAND SEPTEMBER 1921.

(volgens de groepen der naamlijst van goederen, opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.)

Groepen	Invoer		Uitvoer		Saldo Invoer		Saldo Uitvoer	
	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden
I Dieren en dierlijke producten	12.595.032	9.942.577	57.025.988	36.560.764	—	—	44.430.956	26,618,187
II Plantaard. voortbrengselen	265.240.308	51.274.739	152.035.600	31.036.537	113.204.708	20.238.202	—	—
III Mineralen, metalen en niet in andere groepen opgenomen fabriek. daarv.	970.874.668	36.629.016	158.220.236	15.356.531	812.654.432	21.272.485	—	—
IV Meel en meelfabrieken	27.756.974	6.741.954	27.870.205	6.512.458	—	229.496	113.231	—
V Chemische producten, geneesmiddelen, verwaren en kleurstoffen	20.175.954	4.644.991	5.715.874	2.791.676	14.460.080	1.853.315	—	—
VI Olie, hars, was, pek, teer en distillatieproducten van teer; fabrieken van deze stoffen, n. a. g. ..	47.597.401	11.575.574	26.977.345	12.301.839	20.620.056	—	—	726.265
VII Hout en fabrieken van hout en dergelijke stoffen; meubelen, v. a. s.	115.349.760	9.560.125	4.336.818	849.843	111.012.942	8.710.282	—	—
VIII Huiden, vellen, leder, lederwerk en schoenwerk	3.413.216	5.625.634	2.884.038	3.408.287	529.178	2.217.347	—	—
IX Garen, touw en touwwerk, weefsels en stoffen, kleedren en modewaren	6.397.672	22.982.585	3.610.716	11.650.814	2.786.956	11.331.771	—	—
X Aardewerk, porselein, pottenbakkerswerk, gebakken steen en andere kunststeen	129.760.860	3.150.475	5.006.538	839.634	124.754.322	2.310.841	—	—
XI Glas	2.874.909	905.887	3.247.197	935.321	—	—	372.288	29.434
XII Papier	5.188.281	2.133.749	13.150.036	2.584.635	—	—	7.961.755	450.886
XIII Voedings- en genotmiddelen, niet genoemd in de groepen I, II, IV en VI	30.037.806	11.539.134	23.158.256	11.449.771	6.879.550	89.363	—	—
XIV Rijtuigen, voertuigen, vaartuigen en luchtvaartuigen ..	16.058.088	4.170.024	1.760.743	1.878.381	14.297.345	2.291.643	—	—
XV Andere goederen dan gebracht onder de groepen I tot en met XIV	21.115.817	19.091.961	6.210.662	6.371.798	14.905.155	12.720.163	—	—
Totaal	1.674.436.746	199.968.425	491.210.252	144.528.289	1.183.226.494	55.440.136	—	—
Waarvan Gouden Zilver, al of niet gemunt (opgenomen in groep III)	13.597	1.696.986	28.045	8.778.524	—	—	14.448	7,081,538

OVERZICHT van de waarde van den In- en Uitvoer voor elke maand van het loopende jaar en de drie daaraan voorafgaande jaren, met uitzondering van Munt en Muntmateriaal, in guldens. *)

Maanden	Invoer				Uitvoer			
	1918	1919	1920	1921	1918	1919	1920	1921
Januari	68.009.520	75.073.388	256.207.615	214.136.278	51.437.578	41.321.453	135.932.785	115.835.310
Februari	45.903.517	106.229.028	233.591.043	170.494.270	54.372.261	44.543.205	113.309.645	120.956.498
Maart	48.897.456	148.758.852	187.916.138	213.830.220	47.372.422	52.660.723	68.210.466	107.204.662
April	35.302.563	189.565.086	203.592.812	195.781.602	30.702.241	50.827.142	99.448.337	108.819.697
Mei	35.055.767	257.009.336	298.514.162	168.114.951	35.843.354	96.168.708	170.393.137	93.818.710
Juni	30.330.163	258.183.821	345.402.373	188.559.719	23.040.469	126.270.353	179.478.445	120.815.908
Juli	47.764.858	274.264.390	314.861.366	170.674.007	35.046.826	133.623.129	177.114.162	105.420.129
Augustus	40.567.746	313.403.619	267.956.122	186.640.179	25.501.391	163.771.619	130.018.883	142.566.083
September	67.610.188	298.107.886	317.368.670	197.271.439	27.641.796	162.131.110	165.965.569	135.749.765
October	67.702.922	319.833.079	337.338.332	—	12.704.155	214.577.467	148.140.438	—
November	57.929.799	296.351.809	270.811.334	—	15.278.909	171.171.804	156.557.011	—
December	63.282.114	288.958.920	298.867.123	—	22.268.327	154.241.692	156.922.833	—
Totaal	608.356.613	2.825.739.214	3.332.427.090	1.705.502.665	381.209.729	1.411.308.405	1.701.491.711	1.051.186.762

*) In de Statistiek over December 1919 zijn de bedragen vermeld met inbegrip van gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

verleend, dat de Contrôle-stations zelf, zonder eenig voorbehoud, te beslissen hebben over de al of niet toelating van personen, die zich onder contrôle wenschen te stellen, en niet de Regeering, zooals de heer Blink meent, want zij alleen zijn aansprakelijk voor het juiste gebruik van de merken en deze aansprakelijkheid is zeer groot met het oog op het vertrouwen dat de buitenlandsche Regeeringen in onze Botercontrôle stellen. Het Rijksbotermerk is voor de boterproducenten een stuk geworden van groote waarde; het belang van onze boterindustrie eischt, dat die waarde hoog gehouden wordt. Deze industrie is voor ons land van zoo groote beteekenis, dat het onverantwoordelijk geacht moet worden het gebruiksrecht van dat merk te geven aan personen, die door hunne vroegere handelingen geen vertrouwen genieten en alleen reeds daardoor afbreuk doen aan de beteekenis van het merk als waarborg van echtheid. Ik acht dit in 't geheel niet een persoonlijke quaestie, zooals de heer Blink, die meent dat het gebruiksrecht van een Rijksmerk aan geen burger onthouden mag worden, maar een zuiver zakelijke quaestie. Het is echter niet een zakelijke, doch een persoonlijke quaestie, dat de heer Blink de Besturen van de Botercontrôlestations in staat acht iemand om redenen van concurrentie buiten de contrôle te houden. Hierover heb ik mij verbaasd, omdat ik mij niet kan voorstellen, hoe de heer Blink zulk een gedachte kan neerschrijven, terwijl ik overtuigd ben, dat hij het niet zou hebben gedaan, wanneer hij even de moeite had genomen na te zien, hoe die Besturen zijn samengesteld en welke personen daarin zitting hebben.

J. MESDAG.

ONTVANGEN:

Beknopte Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, naar den tweeden druk der encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, bewerkt door T. J. Bezemer, met een kaart; 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff; Leiden, N.V. v/h. E. J. Brill; 1921.

The Swedish Year Book, 1921, A.-B. Svenska Teknologföreningens Förlag, Stockholm, The Hague, Martinus Nijhoff.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. { Disc. Wissels 4 1/4 1 Juli '15 } Zweeds. B.ksbk 5 1/2 19 Oct. '21
 Bk. { Bel.Binn.Eff. 5 1/4 19 Oct. '20 } Bk. v. Noorw. . 6 1/2 6 Juli '21
 { Vrsch. in R.C. 6 1/4 19 Oct. '20 } Zwits. Nat. Bk 4 13 Aug. '21
 Bk. van Engeland 5 3 Nov. '21 } Belg. Nat. Bk 5-5 1/2 19 Mei '21
 Duitse Rijksbk. 5 23 Dec. '14 } Bank v. Spanj. 6 4 Nov. '20
 Bk. van Frankrijk 5 1/2 28 Juli '21 } Bank v. Italië 6 20 Mei '20
 Oostenr. Hong. Bk. 7 30 Nov. '21 } F. Res. Bk. N.Y. 4 1/2 2 Nov. '21
 Nat. Bk. v. Denem. 5 1/2 5 Nov. '21 } Javaasche Bank 3 1/2 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disc.	N. York Call- money
	Part. disconto	Prolon- gatie				
3 De. '21	4 1/4	3 1/4 1)	3 3/4	4-5/8	—	4 1/2-5 1)
28N-3D. '21	4 1/4-1/2	3 1/2	3 3/4-7/8	4-5/8	—	4-5 1/2
21-26 N. '21	4 3/8	3 1/2-4 1/2	3 7/8-4	4-5/8	—	4 1/2-5 1/2
14-19 " '21	4 3/8	4-1/2	4	4 5/8	—	3 1/2-6
29N-4D. '20	4 3/4-5	4-5 1/2	6 5/8-3/4	4-5/8	—	6-7
1-6 Dec '19	4 1/4-3/8	3 3/4-5	5 1/8	4-5/8	—	5 1/2-7
20-24 Juli '14	3 1/8-3/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	5 1/2-7 1/2

1) Noteering van 2 December 1921.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De wisselmarkt was deze berichtsweek zeer vast. Londen liep op van 11.18 tot 11.40, daarna trad eenige reactie in, maar het slot was weder beter. Parijs en België waren de

geheele week zeer gezocht. Vooral voor België bestond goeden vraag, zoodat het agio voor Parijs niet onbelangrijk kleiner werd.

Marken waren op berichten over een gunstig verloop van de onderhandelingen in Londen zeer vast. De angstige geworden speculatie in Duitschland wilde zich tot elken prijs van zijn buitenlandsche betaalmiddelen ontdoen, zoodat de koers hier in twee dagen van 1,— op 1,66 steeg. Natuurlijk trad daarna een hevige reactie in, zoodat heden weder voor 1,20 werd afgedaan. Dollars waren aanvankelijk eveneens vaster, maar alras trad een verdere daling in; heden a 2,79 1/2. Skandinavië, Zwitserland en Spanje waren iets vaster en natuurlijk onregelmatig, daar ponden, marken en francs in die landen eveneens sterk fluctueerden en de schommelingen herhaaldelijk of grooter of kleiner waren dan hier. Buenos Aires iets flauwer. Indië stationnair.

KOERSEN IN NEDERLAND

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Wenen *)	Brussel **)	Nieu York***)
28 Nov. 1921	11.28 1/2	19.77 1/2	1.02 1/2	0.09 1/2	18.75	2.82 3/8
29 " 1921	11.24	19.47 1/2	1.01 1/2	0.09	18.53	2.81 3/8
30 " 1921	11.32	20.15	1.18 1/2	0.09 1/2	19.05	2.82 7/8
1 Dec. 1921	11.38	20.42 1/2	1.45	0.10	19.65	2.83 1/2
2 " 1921	11.32 1/2	20.40	1.32 1/2	0.10	19.80	2.79 3/4
3 " 1921	11.33 1/2	20.45	1.29 1/2	0.10	—	—
Laagste d. w. 1)	11.18	19.40	0.98	0.07	18.30	2.79
Hoogste " 1)	11.40	20.55	1.66	0.11	19.85	2.83 3/4
26 Nov. 1921	11.18 1/2	19.30	0.96	0.09	18.52 1/2	2.78 3/2
19 " 1921	11.35 1/2	20.45	1.03	0.10	19.86	2.84 1/2
Muntpariteit	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48 1/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 25 November

3) Idem van 18 November.

Data	Stock-holm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiana *)	Zwitser-land *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
28 Nov. 1921	66.35	52.10	40.40	53.60	39.35	97 1/2-97 1/2
29 " 1921	66.30	52.30	40.30	53.55	39.—	97 1/2-97 1/2
30 " 1921	66.40	52.40	40.50	53.60	39.15	97 1/2-97 1/2
1 Dec. 1921	67.25	52.50	40.50	54.—	39.30	97 1/2-97 1/2
2 " 1921	67.10	52.25	40.40	53.55	39.55	97 1/2-97 1/2
3 " 1921	66.75	52.20	40.55	53.60	39.25	98-98 1/2
1'ste d. w. 1)	65.80	51.70	39.90	52.80	39.—	97 1/2
2'ste " " 1)	67.40	52.60	40.70	54.10	39.60	97 1/2
26 Nov. 1921	65.70	51.60	40.—	53.50	38.80	97 1/2-97 1/2
19 " 1921	66.45	52.85	41.10	53.65	39.20	98 1/4
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Termijnnoteringen der Valuta-Kas.

Ecarta tusschen termijnnotering en contanten koers. (week van 28 November—2 December 1921.)

	Londen.	Ult. Dec.	Ult. Jan.	Ult. Febr.
Hoogste B Koers	agio 1 1/2 ct.	agio 2 1/2 ct.	agio 2 ct.	agio 4 ct.
Laagste B "	Pari	" 1 "	" 2 "	" 2 "
Hoogste L "	agio 2 "	" 3 "	" 4 1/2 "	" 4 1/2 "
Laagste L "	" 1 "	" 2 "	" 3 "	" 3 "
New-York.				
Hoogste B Koers	agio 1/2 ct.	agio 1/2 ct.	agio 1/2 ct.	agio 1/2 ct.
Laagste B "	disagio 1/8 "	disagio 1/4 "	disagio 3/8 "	disagio 3/8 "
Hoogste L "	agio 1/2 "	agio 1/2 "	agio 1/2 "	agio 1/2 "
Laagste L "	Pari	Pari	disagio 1/8 "	disagio 1/8 "
Parijs.				
Hoogste B Koers	Pari	Pari	Pari	Pari
Laagste B "	disagio 2 1/2 ct.	disagio 2 1/2 ct.	disagio 2 1/2 ct.	disagio 2 1/2 ct.
Hoogste L "	Pari	Pari	agio 2 1/2 "	agio 2 1/2 "
Laagste L "	disagio 2 1/2 "	disagio 2 1/2 "	Pari	Pari
Brussel				
Hoogste B Koers	agio 12 1/2 ct.	agio 15 ct.	agio 17 1/2 ct.	agio 17 1/2 ct.
Laagste B "	Pari	" 5 "	" 7 1/2 "	" 7 1/2 "
Hoogste L "	agio 17 1/2 "	" 20 "	" 22 1/2 "	" 22 1/2 "
Laagste L "	Pari	" 5 "	" 10 "	" 10 "
Berlijn.				
Hoogste B Koers	Pari	Pari	Pari	Pari
Laagste B "	disagio 1 ct.	disagio 1 ct.	disagio 1 ct.	disagio 1 ct.
Hoogste L "	agio 1 "	agio 1 "	agio 1 "	agio 1 "
Laagste L "	Pari	Pari	Pari	Pari

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
3 Dec. .. 1921	4.05.37	7.29	0.46	35.70
Laagste d. week	3.98.75	6.89	0.36	35.43
Hoogste "	4.08.37	7.34	0.54	35.70
26 Nov. .. 1921	3.99.75	6.96	0.35	35.66
19 " .. 1921	4.00.37	7.22	0.37	35.25
Muntpariteit .	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	19 Nov. 1921	25 Nov. 1921	28 N.-3 D. '21 Laagste	3 Dec. 1921 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 7/16	97 7/16	97 7/16	97 7/16
*B. Aires 1) ..	d. p. \$	44 1/2	44 5/8	43 11/32	44
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1 4 3/32	1 3 13/32	1 3 15/16	1 4 3/16
Hongkong ...	id. p. \$	2 3 3/4	2 8 1/4	2 7 3/4	2 9 1/4
Lissabon ...	d. per Mil.	4 7/1	4 3/4	4 1/2	5 1/8
Madrid ...	Peset. p. £	29.05	28.80	28.60	28.97
*Montevideo 1	d. per \$	40 5/8	40 3/4	39 3/4	40 1/2
Montreal ...	\$ per £	4.38 3/4	4.38 1/4	4.36	4.83 1/2
*R.d.Janeiro	d. per Mil.	7 25/32	7 19/32	7 3/4	8 3/16
Rome ...	Lires p. £	96.06	97.75	93.50	98.75
Shanghai ...	Sh. p. tael	3 9 3/4	3 9 3/8	3 9	3 11 1/4
Singapore ...	id. p. \$	2 3 7/8	2 3 7/8	2 3 13/16	2 3 15/16
*Valparaiso ..	peso p. £	36.90 2/4	38.70	37.70	39.60
Yokohama ...	Sh. p. yen	2 4 3/4	2 4 13/16	2 4	2 4 15/16

*Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.
2) Noteering van 17 November. 3) Idem van 2 Decen.ber.

NOTEERING VAN ZILVER

Noteering te Londen		te New York	
3 Dec. 1921	37 1/4		67
26 Nov. 1921	37 3/8		66 1/4
19 " 1921	39 1/4		69 1/4
12 " 1921	38 1/4		66 3/8
4 Dec. 1920	44 1/4		69
6 Dec. 1919	74		132
20 Juli 1914	24 15/16		54 1/8

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 5 December 1921.

Activa.		
Binnenl. Wissels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 163.214.062,02 1/2 B.-bk. " 54.555.876,66 1/2 Ag sch. " 69.562.181,86 1/2	f 287.322.120,55 1/2
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 38.657.791,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. "		38.657.791,—
Beleeningen	H.-bk. f 39.494.164,74 1/2 incl. vrsch. B.-bk. " 18.592.264,47 1/2 in rek.-crt. Ag.sch. " 71.091.751,06 op onderp. f 129.178.180,28	
Op Effecten	f 109.159.096,59 1/2	
Op Goederen en Spec.	20.019.083,68 1/2	129.178.180,28
Voorschotten a. h. Rijk		14.820.841,16 1/2
Munt en Muntmateriaal	Munt; Goud f 56.238.060,— Muntmat., Goud „ 549.730.929,59 f 605.968.989,59	
Munt. Zilver, enz.	8.143.186,77 1/2	
Muntmat., Zilver		614.112.176,36 1/2
Effecten	Bel.v.h. Res.fonds. f 5.344.515,25 id. van 1/5 v. h. kapit. „ 3.892.467,37 1/2	9.236.982,62 1/2
Geb.en Meub. der Bank		3.747.500,—
Diverse rekeningen		19.825.435,33
		f 1.116.911.027,32
Passiva.		
Kapitaal		f 20.000.000,—
Reservefonds		5.386.728,62 1/2
Bankbiljetten in omloop		1.034.520.360,—
Bankassignatiën in omloop		1.479.502,38 1/2
Rek.-Cour. } Het Rijk f — saldo's: } Anderen „ 37.775.203,55		37.775.203,55
Diverse rekeningen		17.749.232,76
		f 1.116.911.027,32

NED. BANK 5 December 1921 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo	f 398.616.537,09
Op de basis van 1/5 metaaldekking	183.861.523,91
Minder bedragen bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	1.993.082.685,—
Verschillen m. d. vorig. weekst.:	Meer Minder
Disconto's	8.714.530,90
Buitenlandsche wissels	148.505,—
Beleeningen	11.415.218,27
Goud	—
Zilver	470.654.37 1/2
Bankbiljetten	13.455.150,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	6.332.287,95

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
5 Dec. 1921	605.969	8.143	1.034.520	39.255
28 Nov. 1921	605.969	8.614	1.021.065	32.649
21 " 1921	605.969	8.695	1.023.996	41.349
14 " 1921	605.969	8.527	1.039.735	41.185
7 " 1921	605.969	8.628	1.054.282	45.683
6 Dec. 1920	636.141	20.326	1.081.064	75.870
6 Dec. 1919	632.148	6.757	1.046.881	101.077
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkistpromessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
5 Dec. 1921	287.332	90.000	129.178	398.617	57
28 Nov. 1921	278.618	90.000	117.763	403.099	58
21 " 1921	290.326	102.500	117.890	400.757	53
14 " 1921	312.145	121.000	112.845	397.371	57
7 " 1921	321.706	130.000	118.682	393.864	56
6 Dec. 1920	174.273	37.000	263.384	424.284	57
6 Dec. 1919	155.844	81.500	271.101	408.561	56
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 1	75

1) Op de basis van 1/5 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	28 November 1921	5 December 1921
Aan schatkistpromessen..	f 468.410.000,—	f 498.090.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	90.000.000,—	90.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	263.985.000,—	253.772.000,—
Aan zilverbons	34.238.707,50	34.056.365,50
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	311.798.000,—	319.189.000,—
Voorschot aan Gemeenten	3 ^o October	
voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	48.363.001,54	
28 November		
Tegoeed v.d. Postch. & G. dst.	23.565.911,03 1/2	23.174.349,78 1/2

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
26 Nov. 1921	188.750		282.500	91.000	114.050
19 " 1921	188.250		288.000	86.000	113.450
12 " 1921	187.750		294.500	89.000	111.050
22 Oct. 1921	167.106	23.423	216.153	103.806	110.962
15 " 1921	171.916	22.894	302.514	104.635	113.813
8 " 1921	172.157	22.294	303.389	122.519	109.749
27 Nov. 1920	223.002	9.000	374.490	173.984	122.426
29 Nov. 1919	168.723	3.063	307.864	102.027	90.034
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 2

Data	Dis-conto's	Wtssels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voor-schotten aan het Gouv.nem.	Diverse reke-ningen 1)	Lees-kings-percentage
26 Nov. 1921		201.500		21.800	***	51
19 " 1921		201.500		22.800	***	50
12 " 1921		209.500		42.300	***	49
22 Oct. 1921	35.159	20.161	124.312	28.027	10.818	48
15 " 1921	35.355	19.816	131.081	27.821	8.387	48
8 " 1921	38.125	19.890	134.965	36.665	10.845	45
27 Nov. 1920	30.264	20.342	118.179	111.708	48.842	42
29 Nov. 1919	15.300	15.260	170.045	—	48.758	42
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluippost der activa. 2) Op de basis van 1/5 metaaldekking.

DE SURINAAMSCHEN BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Dto. rekeningen ¹⁾
5 Nov. 1921	1.516	2.207	857	1.958	265
29 Oct. 1921	1.508	2.074	963	1.931	223
22 " 1921	1.508	2.014	1.008	1.932	217
8 " 1921	1.534	2.200	1.082	1.952	341
1 " 1921	1.519	2.131	1.263	1.959	218
24 Sept. 1921	1.514	2.031	1.575	1.975	227
6 Nov. 1920	1.055	2.170	649	1.747	440
8 Nov. 1919	1.060	1.667	1.114	1.536	465
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
30 Nov. 1921	128.442	125.113	312.628	28.500	275.609
23 " 1921	128.438	123.306	311.687	28.500	274.482
16 " 1921	128.433	123.587	313.066	28.500	276.053
9 " 1921	128.421	124.403	314.118	28.500	277.008
2 " 1921	128.418	125.140	313.655	28.500	276.500
26 Oct. 1921	128.414	123.916	311.575	28.500	274.670
1 Dec. 1920	124.991	130.482	351.104	28.500	321.114
3 Dec. 1919	91.790	88.134	340.277	28.500	323.890
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-perc. ¹⁾
23 " '21	50.314	83.572	15.601	124.083	23.582	16,88
16 " '21	35.726	84.823	20.067	106.038	23.296	18,47
9 " '21	37.302	80.834	17.893	105.834	22.468	18,27
2 " '21	56.944	80.913	16.250	125.652	21.727	15,31
26 Oct. '21	87.567	82.203	13.533	161.509	22.948	13,11
1 Dec. '20	93.896	75.353	21.651	142.685	12.959	7,90
3 Dec. '19	84.301	78.809	20.794	146.538	22.106	13,20
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 ³ / ₈

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-perc. ¹⁾
23 " '21	1.008.000	993.709	5.014.796	96.463.895	6
15 " '21	1.009.230	993.710	5.233.273	95.186.123	6
7 " '21	1.008.890	993.639	4.560.228	92.609.995	6
31 Oct. '21	1.007.868	993.631	4.589.992	91.527.679	6
23 " '21	1.063.464	1.023.632	3.320.196	88.144.195	5
30 Nov. '20	1.097.935	1.091.648	20.362.563	64.284.419	33
29 Nov. '19	1.111.848	1.090.519	9.741.397	31.905.815	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Cit.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
30 Nov. 1921	1.445.667	25.313.114	***	***
23 " 1921	1.109.325	15.440.677	12.122.300	4.924.800
15 " 1921	1.323.994	20.869.119	12.361.400	5.144.000
7 " 1921	755.207	13.860.368	11.790.800	4.473.000
31 " 1921	881.474	18.302.663	11.938.400	4.501.600
23 Oct. 1921	1.416.646	13.387.247	10.664.000	3.221.100
30 Nov. 1920	55.574.647	17.339.931	32.806.400	20.315.600
29 Nov. 1919	34.266.286	11.137.577	22.646.700	9.711.700
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buitgew. oorsch. ald. Staat
1 Dec. '21	5.524.093	1.948.367	279.298	610.346	24.900.000
24 Nov. '21	5.524.043	1.948.367	279.072	611.039	24.500.000
17 " '21	5.524.010	1.948.367	278.860	613.741	24.600.000
10 " '21	5.523.967	1.948.367	278.717	611.990	25.100.000
2 Dec. '20	5.495.109	1.948.367	259.212	596.604	26.600.000
4 Dec. '19	5.577.239	1.978.278	280.488	808.641	26.100.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cit. Particulieren	Rek. Cit. Staat
2.287.510	64.117	2.212.134	36.336.275	2.508.796	54.301	
2.271.274	64.475	2.242.167	36.719.267	2.429.003	33.958	
2.206.952	64.894	2.264.709	37.376.499	2.492.361	34.772	
3.455.111	423.184	2.026.006	38.573.306	3.921.866	110.510	
1.300.427	640.750	1.346.717	37.756.326	2.982.369	50.120	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Cit. part.
1 Dec. '21	322.721	84.653	480.000	540.175	6.265.791	479.332
24 Nov. '21	324.990	84.653	480.000	550.845	6.127.136	275.104
17 " '21	326.292	84.653	480.000	552.328	6.150.362	416.836
10 " '21	326.883	84.653	480.000	566.998	6.158.746	348.016
2 Dec. '20	336.619	84.653	480.000	773.256	5.931.621	1.015.241
4 Dec. '19	346.934	84.955	480.000	376.389	4.713.969	1.974.175

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenland		
16 Nov. '21	2.823.901	1.926.127	—	145.567	2.398.224
9 " '21	2.816.299	1.846.326	—	144.484	2.420.831
2 " '21	2.800.257	1.839.142	—	145.414	2.408.122
26 Oct. '21	2.786.239	1.841.848	—	150.909	2.408.779
19 Nov. '20	2.008.110	1.362.863	74.303	172.118	3.307.435
21 Nov. '19	2.119.315	1.284.561	142.195	67.657	2.817.173

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekking-perc. ¹⁾	Percent. Gouddekking circul. ²⁾
16 Nov. '21	1.266.349	1.737.716	103.166	71,8	98,5
9 " '21	1.335.652	1.726.865	103.120	71,4	97,3
2 " '21	1.347.931	1.742.338	103.020	71,0	97,0
26 Oct. '21	1.371.075	1.738.556	103.007	70,8	96,7
19 Nov. '20	2.948.601	2.437.164	98.929	44,1	48,6
21 Nov. '19	2.604.680	2.847.088	86.885	46,9	54,7

¹⁾ Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opsch. schulden: F. R. Notes en netto deposito's. ²⁾ Na aftrek van 35 pct. der totale dekkingmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
9 Nov. '21	807	11.385.928	1.239.060	13.421.095	2.982.861
2 " '21	808	11.398.359	1.247.699	13.423.590	2.987.820
26 Oct. '21	809	11.420.993	1.268.844	13.238.841	2.965.968
19 " '21	809	11.477.260	1.254.799	13.349.552	2.961.392
12 Nov. '20	825	16.837.672	1.369.928	13.962.410	2.809.940
14 Nov. '19	790	13.561.912	1.428.223	14.017.161	2.293.139

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 5 December 1921.

De voorvallen op de internationale beurzen van de jongste week hebben wel in zeer sterke mate een afwijking getoond van het verloop der laatste maanden en zij hebben het beeld der markten, dat langzamerhand als een cliché was geworden, geheel gewijzigd. De beurs te Berlijn, waarvan men zich bijna niet meer kan herinneren, dat zij een flauwe tendens aantoonde, heeft een scherpe daling achter den rug. De directe aanleiding hiertoe is geweest het Londense bericht, dat met betrekking tot de betaling der schadeloosstelling een moratorium werd overwogen, doch als dieper liggende oorzaak moet eerder een complex van toevallig samenvallende factoren worden aangenomen. Terwijl men in den aanvang zich geen groote verwachtingen vormde met betrekking tot de reis van Hugo Stinnes naar Londen, heeft de loop der gebeurtenissen bewezen, dat men in Engeland slechts op deze gebeurtenissen wachtte om met diep-ingrijpende voorstellen te komen. Het spreekt vanzelf, dat hierbij slechts het welbegrepen belang van Groot-Brittannië den doorslag heeft gegeven; de achteruitgang van den Engelschen uitvoerhandel en het groeien van het aantal werklozen hebben de zakenwereld en de diplomatie de noodzakelijkheid van een spoedig ingrijpen doen zien. Frankrijk heeft de na-deelen van de economische crisis nog niet zoo aan den lijve ondervonden; als gevolg hiervan doet zich te Parijs nog een krachtige oppositie hooren tegen de plannen van het Britsche Rijk. Men schijnt echter in Engeland thans zijn wenschen te willen doorzetten; naar verluidt zou zelfs Dr. Rathenau reeds met bepaalde voorstellen omtrent het moratorium in kennis zijn gesteld. Natuurlijk zal men hier te rekenen hebben met zeer krachten tegenstand van Fransche zijde, censeeds omdat men daar te lande de contante betalingen uit de schadeloosstelling zeer sterk noodig heeft, anderdeels omdat de heer Briand bij zijn terugkeer uit Washington wel een argument zal willen hebben, waarmee hij de critieken omtrent zijn Washingtonsche reis het zwijgen zal trachten op te leggen. Het is echter ook om andere redenen nog lang niet zeker, of het wel tot een definitieve moratorium-overeenkomst zal kunnen komen; de moeilijkheden zijn wellicht te groot. In Engeland wenscht men allereerst een stabilisatie-basis voor de markt, hetgeen natuurlijk door een moratorium alleen niet te bereiken is. Dit zou kunnen geschieden door een diep ingrijpende financieele hervorming in Duitschland en een internationale controle over den Duitschen buitenlandschen handel en het bankwezen. Doch juist omdat een plan, dat werkelijk verbetering en stabilisatie kan brengen, zoo buitengewoon veel-omvattend is en op zoo krachtige oppositie zal moeten stuiten, is het, ondanks alle energie van Engeland, het zij hier herhaald, sterk de vraag, of een dergelijk project ooit tot gelding zal kunnen komen. In Duitschland weet men dit natuurlijk ook zeer goed en de heftige reactie van de buitenlandsche deviezen is dus niet alleen te verklaren uit de voorspellingen, die ten aanzien van het doorvoeren der hervormingsplannen worden gemaakt. Veeleer moet hier als zeer krachtige factor worden genoemd de geweldige speculatie op de deviezenmarkt, waarbij ook personen en kringen betrokken waren, die verre boven hun draagkracht waren geëngageerd en die derhalve de reactie door hun geforceerde verkopen een zeer omvangrijk karakter deden verkrijgen. En het onweer, dat op de deviezenmarkt losbarstte, had, hoe heftig ook, niet zulk een uitwerking op de effectenbeurs behoeven te hebben, indien de daling niet gekomen was in een periode, waarin men met geldschaarste had te kampen. Op ieder ander moment zou de effectenbeurs zonder twijfel van grooteren weerstand blij hebben gegeven. Hoe sterk de daling is geweest, moge blijken uit de omstandigheid, dat vele fondsen thans lager noteeren, dan toen de dollar, die waardemeter aan de Berlijnsche beurs, nog onder 100 stond, terwijl de koers thans nog steeds circa 250 is. Inmiddels hebben zich dan ook reeds weer krachtige verbeteringen kunnen voltrekken, temeer nu blijkt, dat de realisatie van de plannen nog wel eenigen tijd op zich zal doen wachten en de vreemde deviezen onder den invloed hiervan weer konden verbeteren. Het index-cijfer intusschen van de „Frankfurter Zeitung“ geeft voor het eerst sinds een reeks van weken een vermindering te aanschouwen; het luidt thans n.l. 364 tegen 457 op 24 November. De reactie is derhalve wel groot geweest, hoewel de koersen toch nog aanmerkelijk boven het peil van twee maanden geleden noteeren, toen het index-cijfer slechts 182 bedroeg.

Te Weenen heeft men, na een onderbreking van een week als protest tegen de invoering der hoofdelijke be-

lasting, de werkzaamheden weder hervat. Gedurende den tijd, dat de sluiting duurde, heeft men practisch geen zaken gedaan; wellicht is een enkele transactie tot stand gekomen. Wel was het echter te voorzien, dat bij heropening de koersen een geweldigen sprong te aanschouwen zouden geven. De Minister van Financiën toch, het is in deze kolommen reeds vermeld, had in interviews als zijn meening te kennen gegeven, dat vrijwel alle fondsen aan de Weensche beurs nog steeds te laag noteerden en een uiting van een dergelijke autoriteit kon niet zonder invloed op het koersniveau blijven. Inderdaad zijn dan ook zoo goed als alle fondsen buitengewoon krachtig verbeterd; in vele gevallen werd het dubbele van de vorige notering bereikt, hetgeen echter in de officieele prijscourant niet tot uiting kan komen, daar koersen, die het dubbele van de voorgaande slotnotering bereiken, niet opgenomen mogen worden. Intusschen heeft het protest der beursleden niet geholpen; de Nationale Raad heeft de hoofdelijke belasting aangenomen. Bovendien heeft de Minister van Financiën het beursbestuur vervallen verklaard van zijn functie en in zijn plaats z.g. „vertrouwens-personen“ aangesteld, met de bedreiging, dat hij zeer scherpe maatregelen zou nemen, indien de beurs niet zou voldoen aan de legitieme eischen van handel en industrie.

Het is tekenend voor de constellatie in Europa, dat van de beurzen te Londen en te Parijs feitelijk niets mede te deelen is. Iedere stimulans voor deze beurzen moet uit het Oosten komen, weliswaar dan op instigatie der Westersche naties, doch uit zich zelve kunnen de genoemde markten geen kracht tot actie putten. De loop van zaken blijft hier bij voortduring ongeanimeerd; het is een wachten op de ontwikkeling van de naaste toekomst met een soort berusting, dat de situatie van het oogenblik voorloopig nog wel ongewijzigd zal moeten blijven.

Te New York staat men er iets anders tegenover. Weliswaar komt in de dagblad- en in de vakpers de wensch, dat de algemeene zaken toch beter mogen gaan, vaak tot uiting in het constateeren van een verbetering, die niet geheel met de feiten klopt, m.a.w. men overdrijft de teekenen van verbetering nog al eens, doch het is toch niet te ontkennen, dat in de Unie de toekomst er niet zoo donker uitziet. Vooral de spoorwegen komen er iets beter voor te staan; een loonsvermindering van 12 pCt. is eenigen tijd geleden doorgevoerd en thans is een verdere verlaging van 10 pCt. aangekondigd, die vermoedelijk ook wel door de arbeiders zal worden geaccepteerd, gezien het nog steeds groot aantal werklozen in den lande. Tegelijkertijd is een vrij groote vraag naar beleggingspapier in de V. S. ontstaan, hetgeen de spoorwegen in staat stelt nieuw geld op te nemen. Weliswaar beweert de „Association of Railroad Executives“, dat de gezamenlijke spoorwegen in de laatste 12 maanden slechts 2,9 pCt. op hun kapitaal hebben verdiend, doch in de eerste plaats moet men er rekening mede houden, dat een groot deel van dit kapitaal „water“ is en in de tweede plaats is er dus nog steeds een overschot. Wat dit beteekent voor een land, waarvan de industrie voor een groot deel afhankelijk is van de spoorweg-bestellingen, ziet de beurs zeer goed in; de tendens is dan ook vast gebleven.

Te onzent had de markt voor het grootste deel een kleurloos verloop. Voor staatsfondsen kon een lichte verbetering intreden, nu de nieuwe leening aangekondigd is en de beurs dus rekening kan houden met een fait accompli. Zelfs ontstond voor de overige beleggingswaarden hernieuwde vraag, zoodat over het algemeen deze afdeling een bevredigend verloop heeft gehad. Ook onze koloniale papieren konden in deze verbetering deelen.

	28 Nov.	1 Dec.	5 Dec.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch. 1918	86	86 ¹ / ₄	87 ⁷ / ₁₆	+ 1 ⁷ / ₁₆
4 ¹ / ₂ % „ „ „ 1916	85 ¹ / ₁₆	84 ⁵ / ₈	83 ⁹ / ₁₆	- 1 ¹ / ₂
4 % „ „ „ 1916	77 ¹ / ₂	76 ¹ / ₂	76 ¹⁵ / ₁₆	- 9 ¹ / ₁₆
3 ¹ / ₂ % „ „ „ „ „	70	69	69	- 1
3 % „ „ „ „ „	58 ¹ / ₂	58 ¹ / ₈	57 ¹ / ₄	- 1 ¹ / ₄
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S. „ „	49 ¹¹ / ₁₆	48 ⁷ / ₈	48 ¹ / ₂	- 1 ³ / ₁₆
5 % Oost-Indië 1915 „ „	92	92	91 ¹ / ₂	- 1 ¹ / ₂
6 % „ „ 1919 „ „	93 ¹ / ₂	92 ¹ / ₁₆	93 ¹⁵ / ₁₆	+ 7 ¹ / ₁₆
4 % Oostenr. Kroonrente	3 ¹³ / ₁₆	3 ¹³ / ₁₆	3 ¹³ / ₁₆	
5 % Rusland 1906 „ „	4 ⁵ / ₈	4 ¹¹ / ₁₆	5 ¹ / ₄	+ 5 ¹ / ₈
4 % Rusl. bij Hope & Co.	6 ¹ / ₈	6 ¹ / ₈	6 ¹ / ₈	
4 ¹ / ₂ % China Goud 1898 „	54 ¹ / ₈	54 ¹ / ₄	56	+ 1 ⁷ / ₈
4 % Japan 1899 „ „	59 ⁷ / ₈	59 ⁷ / ₈	59 ⁷ / ₈	
4 % Argentinië Ruitentl.	54 ¹ / ₄	54 ¹ / ₄	54 ¹ / ₄	
5 % Brazilië 1895 „ „	56	55 ¹ / ₄	55 ¹ / ₄	- 3 ¹ / ₄
7 % Staatspoor „ „	103 ¹ / ₈	103 ⁵ / ₈	103 ¹⁵ / ₁₆	+ 1 ³ / ₁₆
7 % Amsterdam „ „	101 ¹ / ₂	101 ¹ / ₈	101 ³ / ₄	+ 1 ¹ / ₄

Op de aandelenmarkt echter waren slechts enkele afdee-

lingen, die wat vertier brachten. In de eerste plaats was dit wel de petroleummarkt, waar de optimistische mededeelingen van den heer Deterding ter gelegenheid van de jongste vergadering, een plotselingen ommekeer teweeg brachten. De gunstige kaspositie van de onderneming, de totale onafhankelijkheid ten aanzien van bankiers-credieten en de aankondiging, dat het interim-dividend al 15 pCt. in contanten zal worden betaald, hebben de dalende richting hier in haar tegendeel veranderd. Zelfs de geruchten omtrent de vorming van een wereld-petroleumconcern onder leiding van de Standard Oil Comp. hebben geen invloed gehad. Men bleef gunstig gedisponeerd, hoewel tegen het slot toch een lichte reactie viel op te merken.

De tweede afdeling, die de aandacht op zich heeft gevestigd, was de rubbermarkt. De prijs van het ruwe product is zeer vast gebleven en dientengevolge waagden zich voortdurend meer koopers op de markt der betrokken aandelen. Waar het materiaal reeds sinds maanden uitermate schaarsch is, behoeft het geen verwondering te wekken, dat de vraag hier en daar zeer aanzienlijke verbeteringen uitlokte, die het grootst waren voor de minder courant verhandelde fondsen.

	28 Nov.	1 Dec.	5 Dec.	Rijzing of daling
Amsterdamsche Bank	148	146	146	- 2
Koloniale Bank	107 ¹ / ₂	105 ⁵ / ₈	105	- 2 ¹ / ₂
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	129 ¹ / ₂	129 ¹ / ₂	130	+ ¹ / ₂
Rotterd. Bankvereniging	98 ³ / ₄	98 ³ / ₄	96 ¹ / ₂	- 2 ¹ / ₄
Amst. Superfosfaatfabriek	51	50 ¹ / ₂	50 ¹ / ₂	- ¹ / ₂
Van Berkel's Patent	46	45	44 ³ / ₄	- 1 ¹ / ₄
Insulinde Oliefabriek	9 ³ / ₄	8 ⁵ / ₈	9 ⁵ / ₈	- ¹ / ₈
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	81	81	81	
Hollandia Melkproducten	153	155	157 ¹ / ₂	+ 4 ¹ / ₂
Philips' Gloeilampenfabriek	210 ¹ / ₂	220	221 ¹ / ₂	+ 11
R. S. Stokvis & Zonen	578	578	578	
Vereenigde Blikfabrieken	69	67	67	- 2
Compania Mercantil Argent.	63 ¹ / ₄	63 ¹ / ₄	62	- 1 ¹ / ₄
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	131	128 ⁵ / ₈	127 ⁷ / ₈	- 3 ¹ / ₈
Handelsver. Amsterdam	333 ¹ / ₂	324 ¹ / ₂	326 ¹ / ₂	- 7
Holl. Transatl. Handelsver.	25	25	25	
Linde Teves & Stokvis	76 ³ / ₈	77	78	+ 1 ⁵ / ₈
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	8 ¹ / ₂	8 ¹ / ₄	8	- ¹ / ₂
Tels & Co's Handel-Mij.	42	41 ¹ / ₂	41 ¹ / ₂	- ¹ / ₂
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	133 ¹ / ₄	133 ¹ / ₄	127 ¹ / ₄	- 6 ¹ / ₄
Kon. Petroleum-Mij.	391 ¹ / ₂	392 ³ / ₄	400	+ 8 ¹ / ₂
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	30	29	29	- 1
Steaua Romana Petroleum				
Mij. . . Afgest. Aand.	35 ⁷ / ₈	37 ¹ / ₂	38	+ 2 ¹ / ₈
Amsterdam-Rubber-Mij.	101 ¹ / ₂	103 ¹ / ₂	106	+ 4 ¹ / ₂
Nederl.-Rubber-Mij.	59	59	62	+ 3
Oost-Java-Rubber-Mij.	162 ¹ / ₂	166 ¹ / ₂	171 ¹ / ₂	+ 9
Deli-Batavia	274	283 ¹ / ₂	282	+ 8
Deli-Maatschappij	234	241 ¹ / ₂	242 ¹ / ₂	+ 8 ¹ / ₂
Medan-Tabak-Maatschappij	279	279	279	
Senembah-Maatschappij	349	350	344	- 5

De suikermarkt bleef vrijwel op één hoogte. Hoewel de berichten uit Indië lang niet ongunstig luiden (o.a. doet het reeds aangenaam aan, dat er koopers voor den nieuwen oogst zijn, terwijl men reeds overproductie had voorspeld) schijnt het publiek het rechte animo voor deze fondsen niet te bezitten. De variaties waren gering en de stemming bleef ongeanimeerd.

De overige afdelingen geven geen van alle aanleiding tot bijzondere bespreking. De tendens was doorgaans lusteloos en de omzettingen beperkten zich tot enkele stuks. Een blik op de koerslijstjes doet voldoende zien, hoe de richting voor de hier niet met name genoemde afdelingen is geweest.

	28 Nov.	1 Dec.	5 Dec.	Rijzing of daling
Holland-Amerika-Lijn	142	141 ¹ / ₈	145	+ 3
" " "gem.eig.	130	127 ¹ / ₂	130	
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij.	95	95	95	
Hollandsche Stoomboot-Mij.	47 ¹ / ₂	47 ¹ / ₂	43	- 4 ¹ / ₂
Java-China-Japan-Lijn	93	92	92 ¹ / ₄	- ³ / ₄
Kon. Hollandsche Lloyd	19 ⁷ / ₈	17 ³ / ₄	18 ¹ / ₄	- 1 ⁵ / ₈
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.	77 ³ / ₈	77 ¹ / ₄	76 ³ / ₄	- ⁵ / ₈
Koninkl.-Paketaart Mij.	93	93	94	+ 1
Maatschappij Zeevaart	67	64 ¹ / ₂	65	- 2
Nederl. Scheepvaart-Unie	99 ¹ / ₄	100	100	+ ³ / ₄
Nievelt Goudriaan	125	126	134	+ 9
Rotterdamsche Lloyd	125 ¹ / ₄	125	128 ¹ / ₂	+ 3 ¹ / ₄
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	53	52 ¹ / ₂	52 ¹ / ₂	- ¹ / ₂
" " „Nederland”	150 ¹ / ₂	150 ¹ / ₂	152 ¹ / ₂	+ 2
" " „Noordzee”	30	30 ¹ / ₂	30	
" " „Oostzee”	55	54	54	- 1

De Amerikaansche markt daarentegen was zeer vast, met name voor Marinewaarden, die een in verhouding groote verbetering konden behalen.

	28 Nov.	1 Dec.	5 Dec.	Rijzing of daling
American Car & Foundry	156	160 ¹ / ₁₆	160 ¹ / ₁₆	+ 4 ¹ / ₁₆
Anaconda Copper	101 ¹ / ₄	104 ¹ / ₄	105	+ 3 ³ / ₄
Un. States Steel Corp.	95 ¹ / ₂	94	95 ¹ / ₂	
Atchison Topeka	99 ¹ / ₈	101	101	+ 1 ⁷ / ₈
Southern Pacific	92 ¹ / ₂	93 ¹ / ₈	91 ¹ / ₂	- 1
Union Pacific	144	149 ⁷ / ₈	149	+ 5
Int. Merc. Marine orig. Com.	13 ⁵ / ₁₆	13 ³ / ₄	16 ¹⁹ / ₃₂	+ 2 ²¹ / ₃₂
" " " " prefs.	63 ³ / ₄	64 ¹ / ₈	70 ⁷ / ₈	+ 7 ¹ / ₈

De geldmarkt bleef op één hoogte en vrij ruim; prolongatie 3¹/₂ pCt.

GOEDERENHANDEL. GRANEN.

Over het algemeen is de stemming op de verschillende tarwemarkten der wereld vast geweest. De vraag was evenwel niet voldoende om een groote haussebeweging reeds nu te doen slagen, en een gedeelte van de aanvankelijk behaalde prijsverhooging ging te Chicago wederom verloren. De zichtbare voorraad van tarwe in de Vereenigde Staten wordt geleidelijk aan kleiner en volgens sommigen zou er nog slechts zeer weinig tarwe voor export beschikbaar zijn. Hierbij moet men evenwel in aanmerking nemen, dat volgens de meeste berichten het broodverbruik in de Staten zeer is afgenomen. Bovendien is er nog eene zeer aanzienlijke hoeveelheid Canadeesche tarwe beschikbaar voor export.

De weerberichten zijn over de geheele wereld gunstig. Wat de oogstvooruitzichten in de Vereenigde Staten betreft, moet men er op het oogenblik rekening mee houden, dat alhoewel de berichten over oogstschade niet bepaald alarmeerd zijn, het toch hoogstwaarschijnlijk is, dat in het voorjaar de stand van de wintertarwe aanmerkelijk minder zal zijn dan de laatste twee jaren het geval was. In Indië klaagt men wederom over droogte, en niet alleen dit land, doch ook Japan is in den laatsten tijd als een belangrijk importeur van tarwe te beschouwen.

„The London Grain Seed and Oil Reporter” van 2 December publiceert eene belangrijke schatting van de wereld-oogst van 1921, vergeleken met de laatste 7 jaren. Het is evenwel niet gemakkelijk uit de cijfers, die daarin gegeven worden, eene conclusie te trekken. Als totaal voor 1921 van de wereld-tarweoogst geeft het blad 379.000.000 Qrs. tegen in 1914 461.000.000 Qrs. in 1915, 559.000.000 en in 1916 421.000.000. Hierbij moet men evenwel in aanmerking nemen, dat de oogst in Rusland (zoowel Europeesch als Aziatisch) sinds 1917 niet wordt opgenomen, terwijl in de jaren 1914-1916 deze resp. 109, 118 en 96 miljoen Qrs. bedroeg. Natuurlijk hoe slecht de oogst ook in Rusland moge zijn, toch zal deze vele miljoenen Qrs. bedragen. Eén ding weten wij zeker, namelijk, dat een groot deel van de Russische bevolking honger lijdt. Het gaat er nu om te weten hoe de beschikbare tarwevoorraad zich verhoudt tot de behoefte van het overige gedeelte van de wereld, en ongetwijfeld komt men tot de conclusie, dat de tarweimportlanden het dit jaar zeer goed zonder export van Rusland kunnen stellen. Merkwaardig is voorts in het staattie. de zeer groote oogst van Frankrijk, die als ruim 40.000.000 Qrs. wordt aangegeven, tegen 35.000.000 Qrs. in 1914, en slechts 17.000.000 in 1917. De oogst in Europa zonder Rusland geeft in 1921 151.000.000 tegen in 1914 137.000.000, terwijl bovendien voor den oogstopbrengst buiten Europa, niettegenstaande het aanzienlijk tekort, in Indië 228.000.000 in 1921 tegen 215.000.000 in 1914 wordt aangegeven.

Terwijl er in de meeste landen van Europa wel eenige vraag voor tarwe bestond, was die vooral in Engeland van geringen omvang, aangezien de meelfabrieken nog ruim voorzien zijn. De verschepingen waren de vorige week aanmerkelijk minder.

De stemming voor maïs was over het algemeen zeer vast; de wereldverschepingen waren klein. Merkwaardig is het zeer groote percentage, dat daarvan voor Holland bestemd was. Engeland heeft sinds lang weinig maïs betrokken, en het is dan ook geen wonder, dat de weinige stoomende ladingen La Platamaïs, die nog onverkocht waren, door Groot-Brittanmië tot stijgende prijzen werden opgenomen. Doch ook het Continent toonde voortdurend belangstelling, en dientengevolge is vooral de stemming voor La Platamaïs zeer vast. In Chicago veranderde de prijs evenwel niet veel. De Decembertermijn, die op 5 December 48 cent noteerde, staat ten slotte nog maar zeer weinig

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Lijnzaad Dec.
3 Dec. 21	115 $\frac{1}{2}$	48 $\frac{7}{8}$	32 $\frac{5}{8}$	12,50	8,—	17,75
26 Nov. 21	113 $\frac{1}{4}$	49	33 $\frac{3}{8}$	11,85	7,55	16,75
3 Dec. 20	177 $\frac{1}{2}$	72 $\frac{1}{8}$	47 $\frac{7}{8}$	17,45 ¹⁾	9,25 ²⁾	19,05 ¹⁾
3 Dec. 19	224	140	76 $\frac{3}{4}$	14,30	6,75	25,— ³⁾
3 Dec. 18	227	130 $\frac{3}{4}$	72 $\frac{3}{4}$	12,15	5,70	20,— ¹⁾
20 Juli 14	82	56 $\frac{3}{8}$	36 $\frac{1}{2}$	9,40	5,38	13,70

¹⁾ per Februari. ²⁾ per Januari.

Locoprijzen te Rotterdam Amsterdam.

Soorten	5 Dec. 1921	28 Nov. 1921	6 Dec. 1920
Tarwe*	14,—	14,—	26 $\frac{1}{4}$
Rogge (No. 2 Western) ..	12,80	12,50	25 $\frac{1}{2}$
Mais (La Plata)	204,—	186,—	287,—
Gerst (48 lb. malting) ..	215,—	207,—	386,—
Haver (38 lb. white cl.) ..	13,—	12,75	18,—
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad, ..)	18,25	18,—	20,50
Lijnzaad (La Plata)	380,—	370,—	545,—

¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ p. 1000 K.G. ⁴⁾ per 1960 K.G. *) Nr. 2 Hard Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	28 Nov./3 Dec. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Opereenk. tijdvak 1920	28 Nov./3 Dec. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Opereenk. tijdvak 1920	1921	1920
Tarwe	34.702	1.395.029	626.224	1.090	38.592	122.877	1.423.621	749.101
Rogge	—	141.584	196.846	—	542	752	142.126	197.598
Boekweit	1.001	8.853	5.149	—	576	—	9.429	5.149
Mais	17.890	936.951	451.611	7.203	98.390	63.718	1.035.341	515.329
Gerst	2.540	233.643	85.148	—	8.749	4.937	242.392	90.085
Haver	454	69.243	26.300	—	4.285	—	73.528	26.300
Lijnzaad	6.119	143.333	58.431	1.040	110.241	34.823	253.574	93.254
Lijnkoek	4.335	107.219	40.552	—	28.823	3.606	136.042	44.158
Tarwemeel	2.234	52.964	26.327	1.746	4.549	—	57.513	26.327
Andere meelsoorten	785	37.572	35.004	200	1.950	100	39.522	35.104

bqven het laagste punt. Het zijn vooral de Noord-Europeesche markten, die de Amerikaansche maïs betrekken.

Er deed zich meer vraag voor gerst in de afgelopen week en eenige ladingen Donaugerst vonden koopers, zoowel op het Continent als in het Vereenigd Koninkrijk.

Ook voor haver was de stemming wat beter, zonder dat er evenwel groote afdoeningen tot stand kwamen. Ook deze week bleef er goede vraag voor lijnzaad, waarbij waarschijnlijk de koekenvraag in verband met het koude weer de grootste prikkel was. De oliemarkt was aanvankelijk zeer vast, doch later liepen de prijzen weder terug, zonder dat evenwel de markt bepaald flauw werd.

Markten in Nederland. Het gesloten water heeft de zaken in granen zeer moeilijk gemaakt. In tarwe kwamen nog voortdurend afsluitingen tot stand. Voor maïs was de vraag zeer groot, doch daar de meeste koopers niet per water konden ontvangen, werd betrekkelijk veel maïs ter verkoop aangeboden, die dan wederom op wagon tot veel hooger prijzen verkocht werd. De groote versehelingen naar Holland hebben tot nu toe geen invloed op de markt hier gehad, aangezien de spoedigste termijnen nog steeds het duurst betaald worden. Wegens het gesloten water, betrof het Noordelijk deel van ons land zeer veel maïs van Hamburg voor onmiddellijke verlading per wagon. In vele gevallen kon Rotterdam daartegen niet concurreren. Donau-gerst trok meer belangstelling en voor spoedige levering kwamen flinke zaken tot stand. Voor lijnzaad bleef de vraag voor spoedige verschepping bestaan. Van de verscheppingen van Argentinië der vorige week was 6000 tons voor Holland bestemd. Voor spoedige verlading worden nog steeds flinke prijsverhoogingen betaald.

De handel in olie ondervond eveneens groote moeilijkheid door het gesloten water. Van vele fabrieken is de olie niet te ontvangen, daar het vaarwater gesloten is.

SUIKER.

In de Europeesche bietsuikerlanden oefende het strenge en aanhoudende vorstweer, daar waar nog werkzaamheden op de velden te verrichten waren, een nadere invloed uit, terwijl de gestremde rivierscheepvaart den afvoer van de naar het buitenland verkochte Slowakische suiker tot stilstand gebracht heeft.

In België trad met het Koninklijk Besluit van 14 November eene tariefregeling voor buitenlandsche suiker in werking, waardoor deze thans aan denzelfden accijns onderhevig is, als die, welke op inheemsche suiker rust.

In Engeland verlaagden raffinadeurs hunnen prijs met sh. 1/- per Cwt., doch ging er betrekkelijk weinig om. Intusschen trachten raffinadeurs kleine partijen voor spoedige aankomst machtig te worden, daar waar zij het goedkoopst terecht kunnen komen. Zoo werd eene partij Perusuiker tot sh. 13/- c.i.f. gekocht, nadat voor twee la-

dingen Cubasuiker sh. 13/6 betaald was.

Op de Amerikaansche markt kwam in de prijzen van loco suiker geen verandering. De prijs voor Spot Centrifugals, bleef \$c. 4,11. De noteringen op de termijnmarkt liepen geleidelijk terug tot \$c. 2,18 voor Januari \$c. 2,18 voor Maart, \$c. 2,30 voor Mei en \$c. 2,40 voor Juli.

Het feit, dat op Cuba reeds twee fabrieken met malen zijn begonnen, terwijl er met het oog op de groote voorraden van den nieuwen oogst voorgesteld was om met de verwerking van het nieuwe riet tot begin Februari te wachten, zal de positie voor Cuba in de naaste toekomst niet verbeteren. Volgens een bericht van de heeren Willet & Gray zijn er 10.000 tons uit den nieuwen oogst verkocht tegen den lagen prijs van \$c. 2,— f.o.b.

De laatste Cubastatistiek luidt:

	1921 tons	1920 tons	1919 tons
Weekontv. tot 26 Nov.	23.000	7.301	9.165
Tot. ontv. 1 Dec. '20-26 Nov.	3.936.000	3.730.000	3.971.776
Weekexport tot 26 Nov.	78.000	27.722	52.570
Tot. export 1 Jan.-26 Nov.	2.334.740	3.595.652	3.764.502
Totale voorraad 26 Nov.	997.000	246.436	82.707

De vaste stemming op de Javamarct kon zich in verband met de zwakke berichten uit Cuba niet lang handhaven, wel vonden er in het begin der laatste week nog eenige afdoeningen plaats van suiker uit den nieuwen oogst op de laatstgemelde prijsbasis, zoodat de totale verkoopen van den V. J. P. ex oogst 1922 thans ongeveer 1½ miljoen picols bedragen. Verdere omzetten in suiker uit den nieuwen oogst bleven dan ook uit, terwijl de prijzen van disponibile suiker in de tweede hand inzakten. De tegenwoordige waarde van Ready Superieur is ongeveer f 12,50 f.o.b., terwijl de vraagprijs voor suiker No. 16 en hooger, f 10,75, aanmerkelijk boven de pariteit van bruine suiker van ander origine is.

De heer J. H. Ritman, opvolger van den heer W. C. Dickhoff, publiceert in het Archief voor de Suikerindustrie in Nederland-Indië eene raming van de met suikerriet beplante oppervlakte voor den oogst 1922 als volgt:

	1922	1921
In Oost-Java	87.321 H.A.	87.336 H.A.
„ Midden-Java	47.885 „	46.858 „
„ West-Java	26.482 „	26.255 „
Totaal ..	161.688 H.A.	160.449 H.A.

zijnde ¼ pCt. meer dan verleden jaar.

Op de Hollandsche markt toonden bij eene lusteloze stemming prijzen eenige neiging tot dalen, zonder dat omzetten van belang tot stand kwamen. Aan het einde der week werd Januari/Februari tot f 21,12½ en latere termijnen tot f 21¼ aangeboden met koopers ¾ gulden beneden deze notering.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per loopende maand	Londen			New York 96 p.Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per		
			Dec./Jan.	Amer. Gr. nulated c.l.f. Dec./Feb.	
30 Nov. '21	f 20 ¹³ / ₁₆	Sh. 54/6	Sb. 18/6	Sh. 21/6	\$ cts. 4,11
23 " '21	" 21 ⁷ / ₁₆	55/6	18/9	20/3	4,11
30 Nov. '20	" —	84/-	41/-	—	5,76
30 Nov. '19	" —	72/-	68/-	—	7,28
4 Juli '14	" 11 ¹³ / ₃₂	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	5 Dec. '21				
	28 Nov. '21	19 Nov. '21	3 Dec. '20	5 Dec. '19	
New York voor Middling ..	17,60 c	18,20 c	17,55 c	16,15 c	39,25 c
New Orleans voor Middling	16,75 c	17,— c	16,50 c	15,50 c	40,— c
Liverpool voor Fy Middling	11,07 d ¹⁾	12,04 d ²⁾	10,40 d	11,96 d	26,37 d

¹⁾ 3 Dec. '21. ²⁾ 26 Nov. '21.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen)

	1 Aug. '21 tot 3 Dec. '21	Overeenkomstige perioden	
		1920	1919
Ontvangsten Gulf-Havens..	2191	2151	1699
" Atlant. Havens	799	591	1281
Uitvoer naar Gr. Brittannië	593	737	1068
" " 't Vasteland.	1774	1165	1019
" " Japan etc...			
Voorraden in duizendtallen	2 Dec. '21	3 Dec. '20	5 Dec. '19
Amerik. havens.....	1448	1275	1554
Binnenland.....	1523	1427	1229
New York.....	109	19	71
New Orleans.....	449	411	427
Liverpool.....	883	888	665

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).
Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
3 Dec. 1921	1.796.000	13.000	2.885.000	16.800	7 ¹⁸ / ₁₆
26 Nov. 1921	1.813.000	12.800	2.903.000	15.600	8 ³ / ₁₆
19 " 1921	1.782.000	12.400	3.001.000	15.500	7 ²⁵ / ₃₂
3 Dec. 1920	546.000	7.525	2.832.000	9.000	11 ¹ / ₂

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
3 Dec. 1921....	81.000	1.987.000	184.000	3.846.000
3 Dec. 1920....	60.000	1.308.000	296.000	5.374.000

JAVA THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)
(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 31 October 1921.....	156.537
Sedert aangevoerd	12.613
	169.150
Sedert afgeleverd.....	30.807
Voorraad heden	138.343
Waarvan in de eerste hand.....	44.026

Amsterdam, 30 November 1921.

VERKEERSWEZEN.
SCHEEPVAART.
GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
28 N.-3 D. 1921	—	—	4/-	4/-	25/-	25/-
21-26 Nov. 1921	—	—	4/-	4/-	20/-	20/-
29 N.-4 D. 1920	—	—	8/-	8/6	50-	50/-
1-6 Dec. 1919	—	—	f 80.- ¹⁾	8/6 ²⁾	210/-	65/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 ^{1/4}	1.11 ^{1/4}	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rieter	Rotterdam	Gothenburg
28 N.-3 D. 1921	7/9	12/6	15/6	19-	6/-	8/9
21-26 Nov. 1921	7/6	1/4-	16/-	19/9	5/7 ¹ / ₂	9/-
29 N.-4 D. 1920	15/6	25/-	18 9	30/-	13/6	Kr 24
1-6 Dec. 1919	60/-	80/-	70/-	47/6	f 10.-	Kr 40
Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

¹⁾ Per ton stukgoed. ²⁾ Voor Britsche schepen.

Veertiendaagsch overzicht.

De algemeene belangstelling werd gedurende het laatste gedeelte van de afgelopen 14 dagen geconcentreerd op de La Platamarkt. In eenige dagen tijd zijn de vrachten hier opgelopen van 18/9—20/- tot 26/3—27/6. Zelfs is heden, Maandag, 30/- betaald. Deze verbeteringen zijn tot stand gekomen door den hooger prijs van tarwe in Europa en den lager prijs voor den ouden oogst in Argentinië, alsmede door het betrekkelijk geringe aantal booten, dat op weg naar La Plata was.

Bovenstaande cijfers zijn voor prompte en December belading.

Voor new cropbelading werd 25/- betaald, terwijl op het oogenblik het cijfer nominaal 26/3 is. Ook voor Februari/ Maart aflading werden booten bevracht tegen 25/-.

De afgesloten vrachten gedurende de laatste week bewijzen weer hoe wisselvallig de La Platamarkt is.

Als gevolg van deze hogere noteeringen zijn de vrachten van Wales naar La Plata weer gedaald en geldt op het oogenblik het cijfer van 18/-—18/6 naar down river. Voor booten, welke op dit cijfer uitgaan en tevens thuiskomend afsluiten, levert de rondreis nog geen winst op.

Van Noord-Amerika bleven de vrachten hetzelfde of iets lager. Van de Northern Range naar U. K. Continent is de vracht 13 cent per 100 lbs., terwijl 19 cent naar West-Indië werd betaald.

Voor steenkool van Hampton Roads naar La Plata down river werd tegen 25/- afgesloten, echter op slechte condities. Pitch pine van de Gulf naar La Plata noteerde 180/- per std., ook op niet zeer goede condities.

Er werden eenige ladingen suiker afgesloten van Cuba naar U. K./Havre tegen \$ 6,—, hetgeen een verbetering van \$ 0,25 beteekent.

De vrachten van het Oosten bleven slecht met 20/- on d.w. nominaal van Bombay en 50/- voor zwaar graan van Australië. De vrachten van de Donau zijn iets hooger geworden; 23/- is betaald voor een prompte boot. De vraag naar ruimte van de Middellandsche Zee voor erts is gering en groote booten kunnen geen enplooi vinden. Van Huelva werden echter meerdere booten afgesloten, o.a. tegen 8/3 naar Rotterdam.

RIJNVAART.

Week van 28 November tot 5 December 1921.

Ten gevolge van het steeds vallende water zijn vrachten en sleeploonen van Rotterdam naar de Ruhrhavens opgelopen. Scheepsruimte werd slechts in daghuur aangenomen en deze bedroeg 4 a 4 1/2 cents per ton. Voor het sleeploon gold in het begin en midden der week het 75 tot 130 cents tarief; de laatste dagen der week werd geen noteering afgegeven.

Op den Bovenrijn bleef de stemming flauw. Het sleeploon Ruhr/Mannheim bedroeg Mk. 28/30,—. Scheepsruimte werd niet afgegeven.

De vracht voor exportkolen werd met 75 cents per ton met vrij sleepen Ruhrhavens/Rotterdam genoteerd.

Het water is weder aanmerkelijk gedaald; Cauber Pegel noteerde einde der week 69 c.M.